

SVERIGES VÄGVAL:

FOLKVILJA ELLER

VINSTINTRESSE?

**– DE RIKASTES UTSLÄPP, INVESTERINGAR
OCH PÅVERKAN PÅ KLIMATOMSTÄLLNINGEN**

OXFAM
Sverige

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	3
INTRODUKTION	10
1. KLIMATOJÄMLIKHET I SVERIGE	12
1.1. Nuläget – fortsatt stor klimatojämlighet	13
1.2. Utvecklingen sedan 1990 – ökande utsläpp från de allra rikaste	15
1.3. Varför skiljer sig utsläppen så mycket mellan olika inkomstgrupper?	16
1.4. Varför spelar de rikastes utsläpp stor roll?	16
1.5. Sverige behöver göra mer	18
2. MAKTOJÄMLIKHET I KLIMATKRISEN	22
2.1. Ekonomisk makt	25
2.1.1. Miljardärers investeringar	26
2.1.2. Bankers och investeringsfonders katalyserande roll	26
2.2. Politisk makt	27
2.2.1. Företags påverkan på politiken	29
2.2.2. Rika individers inflytande över debatten och politiken	30
2.2.3. PR-byråers och tankesmedjors påverkan	31
2.3. Svensk storsatsning på flyget i brinnande klimatkris – ett sammanfattande exempel	32
3. VÅRA FÖRSLAG PÅ POLITISKA ÅTGÄRDER	34
3.1. Minska ojämlikheten och låt rika förorenare betala	36
3.2. Öka transparensen, begränsa de ultrarikas och fossilindustrins inflytande och möjliggör för andra röster att komma till tals	38
3.3. Främja en ekonomi för välbefinnande	39
SLUTNOTER	41

SAMMANFATTNING

I denna rapport presenteras nya och uppdaterade data om klimatojämlighet. Rapporten visar att utsläppen i Sverige fortsatt varierar kraftigt mellan olika inkomstgrupper. De allra rikaste står för en markant större andel av utsläppen jämfört med resten av befolkningen. För första gången presenterar vi även data för de rikaste 0,1 % av svenskarna. I rapporten analyseras även maktojämligheten i klimatpolitiken, genom befintlig forskning och tillgängliga exempel. Det vill säga hur vissa av de allra rikaste och mer resursstarka individerna och aktörerna använder sina resurser och maktpositioner för att bromsa klimatomställningen, genom sin ekonomiska makt och det inflytande över samhällsdebatten och politiken som den för med sig. Sist presenterar vi politiska åtgärder för en jämlik och rättvis klimatomställning.

Världen står inför en omedelbar och oåterkallelig klimatkatastrof. Den återstående globala koldioxidbudgeten, det vill säga utsläppsutrymmet som finns kvar för att begränsa uppvärmningen till 1,5 °C, kommer att vara uttömd om cirka 2 år om de samlade utsläppen i världen fortsätter i nuvarande takt.¹ Rika länder, individer och företag fördjupar den pågående klimatkrisen som slår hårdast mot de som redan är mest sårbara, som har mindre möjlighet att skydda och anpassa sig. Det är de mest sårbara personerna och de som lever i fattigdom som löper högre risk att dö till följd av klimatkrisens konsekvenser. 78 % av överdödsfallen på grund av värme kommer att ske i låginkomstländer och lägre medelinkomstländer.² Samtidigt står de allra rikaste individerna för de största utsläppen och bär därmed ett stort ansvar för klimatkrisens allvarliga konsekvenser. Det är det som kallas klimatojämlighet, och det innebär att de rikaste behöver minska sina utsläpp mest och snabbast, samt bidra ekonomisk till omställningen, enligt principen förorenaren betalar.

STOR OJÄMLIKHET I UTSLÄPP

Nya och uppdaterade data som tagits fram av Oxfam och Stockholm Environment Institute (SEI) om svenska inkomstgruppers konsumtionsbaserade utsläpp mellan 1990 och 2022 visar att:

1

Utsläppen från **de rikaste 1 %** ökade med **24%** mellan 1990 och 2022, medan utsläppen från **de rikaste 0,1 %** ökade med **44 %** under samma period. Samtidigt minskade utsläppen från **de 50 % med lägst inkomst** med **31 %**. De med lägst inkomst har alltså tagit ett stort ansvar för Sveriges klimatomställning, medan de allra rikaste har ökat sina utsläpp.

2

En person från **de rikaste 1 %** i Sverige släpper i genomsnitt ut **48 ton CO₂** per person och år. Det är **11 gånger mer** än en person från de 50 % som har lägst inkomst.

3

En person från **de rikaste 0,1 %** i Sverige släpper i genomsnitt ut **198 ton CO₂** per person per år. Det är **45 gånger mer** än en person från de 50 % som har lägst inkomst.

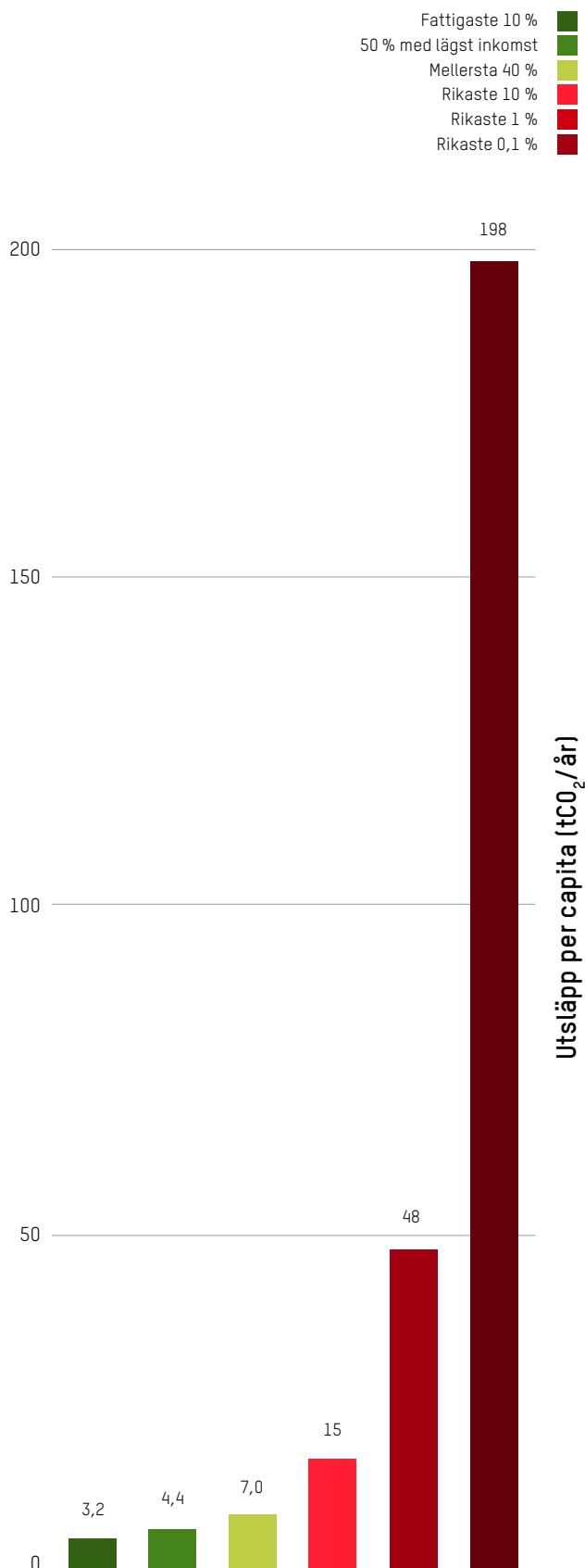
4

Det skulle ta 30 år för en svensk medelinkomsttagare att släppa ut lika mycket som en svensk som tillhör de rikaste 0,1 % släpper ut på ett år.

5

För att vara i linje med 1,5 °C-målet måste utsläppen från **de 0,1 % och 1 % rikaste** i Sverige **minska med 99 % respektive 96 %** till 2030 jämfört med 2022. Det pekar tydligt på att det krävs ett systemskifte för att lyckas med klimatomställningen.

De rikastes höga konsumtion innebär en ohållbar och omoralisk användning av världens snabbt krympande koldioxidbudget.

KONSUMTIONSBASERADE UTSLÄPP PER PERSON
PER SVENSK INKOMSTGRUPP, 2022

Källa: Oxfam, SEI

DE RIKAS INVESTERINGAR I KLIMATKRISEN

Utöver deras oproportionerligt höga utsläpp skördar världens rikaste människor dessutom många gånger stora vinster från nuvarande ohållbara system, genom sina investeringar i förorenande företag.

Oxfam har analyserat investeringsportföljerna för 308 av världens 500 rikaste människor. Tillsammans släppte de ut 586 miljoner ton CO₂ under år 2024. Om de vore ett land, skulle det rankas som det 15:e mest förorenande landet i världen, med bara 308 invånare. 6 av dessa 308 är svenskar som i genomsnitt släpper de ut över 21 tusen ton CO₂-e per person genom deras investeringar. Det är lika mycket utsläpp som att flyga jorden runt med en privatjet 106 gånger.

Analysen visar också att världens rikaste människor tenderar att investera mer i förorenande företag än genomsnittsinvesteraren gör. Nästan 60 % av dollarmiljardärers investeringar klassificeras som investeringar i sektorer med hög klimatpåverkan, såsom gruv-, olje- eller gasbolag; och 14 % av deras förmögenhet kommer från företag med intäkter från fossila bränslen. Om de istället valde investeringsfonder som prioriterar miljö, socialt ansvar och god styrning (ESG) skulle de minska sina utsläpp med 23 gånger.³

Enligt Fair Finance Guide fortsätter tre svenska banker, SEB, Danske Bank och Nordea att investera miljarder i fossilindustrin. Tillsammans har dessa tre banker gett 60 miljarder SEK i nya lån till fossilbolag under 2022 till 2024, varav 22 miljarder till bolag som söker nya olje- och gasreserver att exploatera.⁴

DE RIKAS INFLYTANDE ÖVER (KLIMAT)POLITIKEN

När ekonomiska tillgångar koncentreras hos ett fåtal individer innebär det större möjligheter för dem att påverka samhället. Och när det gäller klimatfrågan är klimatförnekelse och påverkan för att fördröja omställningen ett välstuderat problem, med många exempel på hur rika individer och de företag och institutioner de styr påverkar klimatdebatten och klimatpolitiken i syfte att fördröja klimatomställningen.⁵

Studier visar att en klar majoritet av den svenska befolkningen är orolig för klimatkrisen och vill att regeringen ska göra mer. 85 % av svenskarna tycker att staten behöver göra mer för att bekämpa klimatkrisen.⁶

Samtidigt pågår en utveckling som försvårar för många människor att påverka klimatpolitiken. Klimaktivister svartmålas i den allmänna debatten, regeringsföreträdare hävdar att det inte finns folkligt stöd för klimatomställningen och klimataktivisterna motarbetas även juridiskt. I Sverige har påföljderna för fredlig civil olydnad gått från att dömas till böter till att protesterande grips med åtal om sabotage, och därmed riskerar fängelsestraff.^{7,8} Sammantaget innebär det ett allt större glapp mellan de rikastes och mer etablerade aktörernas möjlighet att påverka klimatpolitiken och vanliga människors möjlighet att göra sig hörda.

Det finns flera sätt att påverka samhällsdebatten och politiska beslut. Dessa inkluderar direkt och indirekt kontakt med beslutsfattare (lobbying); försök att påverka den offentliga debatten i policyfrågor (opinionsbildning); och finansiella investeringar för att stödja dessa aktiviteter, särskilt donationer till politiker och politiska partier (politiska utgifter). Att individer och organisationer påverkar politiska beslut är en del av demokratin. Men för att värna demokratin behövs hög tillit och transparens i systemet.

Baserat på befintlig forskning och tillgängliga exempel har vi tittat närmare på hur resursstarka samhällsaktörer – företag, tankesmedjor, PR-byråer och rika individer – på olika sätt utövar inflytande över klimatdebatten och klimatpolitiken i syfte att fördröja klimatomställningen och upprätthålla den dominerande nyliberala ekonomiska modellen.

FLYGET SOM ETT EXEMPEL

Statliga investeringar i flygbolaget SAS

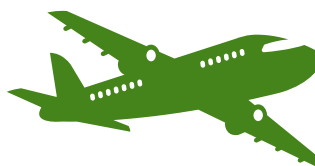
En tydlig illustration av hur rika individer och företag påverkar politiska beslut med konsekvenser på klimatpolitiken är satsningarna som nuvarande och tidigare regering gjort på flygindustrin. Under covid-19-pandemin hade flygbranschen stora utmaningar. Vid den tiden var Wallenbergssfären den då största enskilda ägaren av flygbolaget SAS och efter påtryckningar investerade svenska regeringen 5 miljarder SEK i SAS.⁹ Krisen fortsatte och regeringens stöd till SAS och flygsektorn uppgick till totalt 16 miljarder SEK. Medan skattepengar pumpades in i bolaget minskade Wallenbergssfären sitt ägande från 6,5 % till 3,4 %.¹⁰

Slopad flygskatt

Under pågående klimatkris beslutade regeringen i höstbudgeten 2024 att slopa flygskatten helt, i linje med Svenskt Näringslivs remissvar i frågan.^{11,12} Detta trots att forskare, remissinstanser, inklusive Naturvårdsverket och miljöorganisationer, är eniga om att en slopad flygskatt är ett steg i fel riktning för Sveriges klimatpolitik.¹³

Bromma flygplats för privatflyg

Trots brinnande klimatkris har regeringen dessutom stått fast vid att hundratals miljoner kronor i skattepengar ska gå till att hålla Bromma flygplats vid liv, trots att bland andra Swedavia och Stockholms Handelskammare förespråkar att den avvecklas. Regeringens beslut innebär att Stockholms skattebetalare tvingas subventionera flygplatsen, där 90 % av flygningarna är privatflyg efter att nästan all reguljär trafik flyttats till Arlanda.^{14, 15}

POLITIKEN KAN LEVERERA EN JÄMLIK OCH RÄTTVIS KLIMATOMSTÄLLNING

Vi står inför en total klimatkollaps. Omedelbara åtgärder behövs för att förhindra att dagens ökande ekonomiska ojämlikhet och skeva maktfördelning undergräver och i vissa fall omöjliggör klimatomställningen. Att situationen ser ut som den gör idag är resultatet av politiska beslut som har fattats under en period som dominerats av nyliberalt ekonomiskt tänkande som utgår från tron på marknadens förmåga att lösa samhällets utmaningar genom ständig tillväxt.

Klimatojämlikhetens onda cirkel måste brytas. En framgångsrik svensk klimatpolitik kan och måste balansera en ambitiös och omedelbar omställning med en omfattande omfördelningspolitik som minskar klyftorna. 85 % av svenskarna tycker att staten behöver göra mer för att bekämpa klimatkrisen.¹⁶ Politiken måste vara lyhörd för den majoritet av befolkningen som önskar en mer ambitiös klimatpolitik. Och politiken måste leva upp till Sveriges klimatåtaganden.

OXFAM SVERIGE ANSER ATT EN JÄMLIK OCH RÄTTVIS KLIMATOMSTÄLLNING INNEBÄR ÅTGÄRDER SOM:

- Minskar ojämlikheten och låter förorenare betala.
- Ökar transparensen, begränsar de allra rikastes och fossilindustrins inflytande och möjliggör för andra röster att komma till tals.
- Främjar en ny ekonomisk modell för mänskligt välbefinnande och planetens välmående.

I sista kapitlet presenterar Oxfam Sverige 17 förslag till Sveriges regering för att lyckas med detta. Där föreslås bland annat att Sverige inför en ny förmögenhetsskatt på svenska mångmiljonärer och miljardärer och en progressiv flygskatt som kan användas för att finansiera en jämlik klimatomställning. Dessutom bör Sverige agera för ökad transparens, bland annat genom att återinföra ett nationellt förmögenhetsregister. Genom att offentliggöra finansiering av politiska partier samt göra information om möten och inspel från lobbyister lättillgängliga för allmänheten i ett lobbyregister ser vi att transparensen för lobbyisters inflytande över politiken kan ökas. Vidare bör lobbyverksamhet och donationer från fossila företag till partier begränsas eller förbjudas.

RUTA 1: VIKTIGA KONCEPT

Bruttonationalprodukt (BNP): BNP är ett mått som beskriver den totala ekonomiska aktiviteten i ett land under en tidsperiod, vanligtvis ett år. Genom att summera värdet av alla varor och tjänster som produceras under ett år får man fram ett lands BNP.

Förorenaren betalar-principen (engelska: Polluter Pays Principle): Principen om att förorenaren betalar innebär att den som orsakar miljöskador ska betala de kostnader som uppstår. Principen är inskriven i EU-lag och är en av de 27 principerna om miljö och utveckling som antogs i FN-konferensen i Rio de Janeiro 1992 (den så kallade Riodeklarationen).

Gemensamt men differentierat ansvar-principen (engelska: Common but Differentiated Responsibility Principle): En princip som etablerades vid toppmötet i Rio de Janeiro är ländernas gemensamma men olikartade ansvar. Principen innebär att alla länder har ett ansvar att sträva efter att långsiktigt minska utsläppen av växthusgaser och motverka miljöförstöring. I och med att tidigt industrialiserade länder har bidragit mest till utsläppen, har de ett större ansvar att gå före när det gäller att begränsa klimatförändringarna.

Global koldioxidbudget: Den mängd koldioxid (CO_2) som fortfarande kan släppas ut i atmosfären innan vi överskrider en viss bestämd nivå av uppvärmning. Här fokuserar vi på mängden koldioxid som kan släppas ut för att hålla uppvärmningen under 1,5 °C (läs mer under Parisavtalet).

Klimatojämlighet: Klimatkrisen orsakas framför allt av utsläpp från rika länder, individer och företag, medan den drabbar de mest sårbara hårdast. Klimatojämlighet beskriver skillnaden mellan de som orsakar klimatkrisen och har störst förmåga att ställa om, och de som drabbas värst utan att ha bidragit till den.

Klimaträttvisa: Det innebär att bördorna av klimatförändringarna och insatserna för att mildra dem ska fördelas på ett rättvist och skäligt sätt mellan länder, företag och individer.

Klimatdesinformation: Enligt europeiska kommissionen är klimatdesinformation när falsk information om klimatförändringar och klimatåtgärder sprids avsiktligt. Desinformation kan ta många former – från totalförnekelse och konspirationsteorier till subtilare och mer utstuderad desinformation där man vill skapa förvirring genom att hävda att klimatförändringarna inte beror på människan eller inte är så allvarliga som forskarna säger och att det därför inte är bråttom att göra något.¹⁷

Koldioxidekvivalenter: CO_2 -e är ett mått på mängd växthusgaser, beräknad baserat på hur mycket de bidrar till global uppvärmning. Till exempel bidrar ett ton metan 28 gånger mer till den globala uppvärmningen än ett ton koldioxid.

Konsumtionsbaserade utsläpp: Omfattar utsläpp från varor och tjänster (t.ex. kläder och fordon eller ett fungerande sjukhus) som används i Sverige oavsett var utsläppen sker. Som svensk orsakar man i genomsnitt dubbelt så mycket utsläpp utomlands som inom Sveriges gränser.¹⁸ Dessa utsläpp räknas ut genom att summera alla utsläpp som släpps ut i Sverige, plus alla utsläpp som orsakats av importen till Sverige, minus utsläpp från svenska export.¹⁹

Kumulativa utsläpp: Den totala mängden utsläpp över tid. I denna rapport presenterar vi data från perioden 1990 till 2022, där de kumulativa utsläppen är summan av alla utsläpp som släppts ut under den perioden. Den globala uppvärmningen är ett resultat av kumulativa utsläpp, och alla ytterligare utsläpp bidrar till nivån av uppvärmning världen kommer att uppleva.

Nyliberalism: Även om det finns betydande debatt om de definierande dragen i nyliberalismen förknippas det ofta med tron på ekonomisk tillväxt som medel för att uppnå mänskliga framsteg, övertygelsen att fria marknader åstadkommer den mest effektiva fördelningen av resurser, betoning på minimal statlig inblandning i ekonomiska och sociala frågor, och fokus på frihandel och kapital.²⁰

Ojämlighet: Det finns många former av ojämlikhet: ekonomisk, klimtmässig, politisk, juridisk, social, könsbaserad och många fler. Det kan gälla ojämlikheter mellan individer och grupper inom ett samhälle, men även mellan länder. När vi i denna rapport hänvisar till ojämlikhet, syftar vi på ekonomisk ojämlikhet.

Parisavtalet och 1,5 °C-målet: Parisavtalet är ett globalt klimatavtal som undertecknats av 194 länder och trädde i kraft 2016. I Parisavtalet erkänns att de rika länderna bär merparten av det historiska ansvaret för dagens klimatkris genom principen om gemensamt men differentierat ansvar. I Parisavtalet har länder också enats om målet att hålla den globala uppvärmningen under 2 °C och strävan efter att begränsa den till 1,5 °C. För att nå målet måste utsläppen minska drastiskt varje år och nå netto noll år 2050.²¹

Scope 1, 2 och 3 utsläpp: Det finns flera standarder för utsläppsberäkningar. Green House Gas (GHG) Protocols Corporate Standard är ett av det mest erkända för företag. Det delar upp utsläppen i tre kategorier. Scope 1 omfattar direkta utsläpp, dvs. de som sker i den egna verksamheten t.ex. bränsleförbränning från egna fordon. Scope 2 omfattar indirekta utsläpp från inköpt energi (elektricitet, ånga, värme och kyla). Scope 3 rör övriga indirekta utsläpp som organisationen inte äger eller kontrollerar, såsom inköpta material, produktanvändning, avfallshantering och affärsresor.²²

Utsläpp per capita: Den totala mängden koldioxid (CO₂) som en person släpper ut under ett år.

INTRODUKTION

Vi lever i en tid som domineras av extrem ojämlikhet och av den eskalerande klimatkrisen. Medan planeten förstörs möter vanliga människor världen över ökande priser på mat och boende, och det blir allt dyrare att leva. Samtidigt släpper de rikaste ut rekordhöga utsläpp och deras förmögenheter fortsätter att växa. De mest sårbara människorna får betala det högsta priset i form av förlust av inkomst, liv och kultur.

Medan extrem ojämlikhet fördjupar klimatkrisen, ger klimatkrisen bränsle åt allt större ojämlikhet genom att fattigdom och utsatthet ökar där klimatkrisen drar fram, samtidigt som de allra rikastes förmögenheter fortsätter att öka och koncentreras till några få individer. Det är klimatojämlikhetens negativa spiral.²³

Sedan Parisavtalet antogs för 10 år sen har världens samlade utsläpp ökat år efter år, och utsläppen från fossila bränslen och världens rikaste människor är nu rekordhöga.²⁴ 2024 överskred världen för första gången 1,5 °C uppvärmning.²⁵ Rekordtemperaturerna eldar på extrema värmeböljor, torka, skogsbränder, stormar och översvämningar som redan har orsakat tusentals dödsfall och tvingat miljoner på flykt från sina hem.²⁶ 78 % av överdödsfallen på grund av värme kommer att ske i låg och lägre medelinkomstländer.²⁷

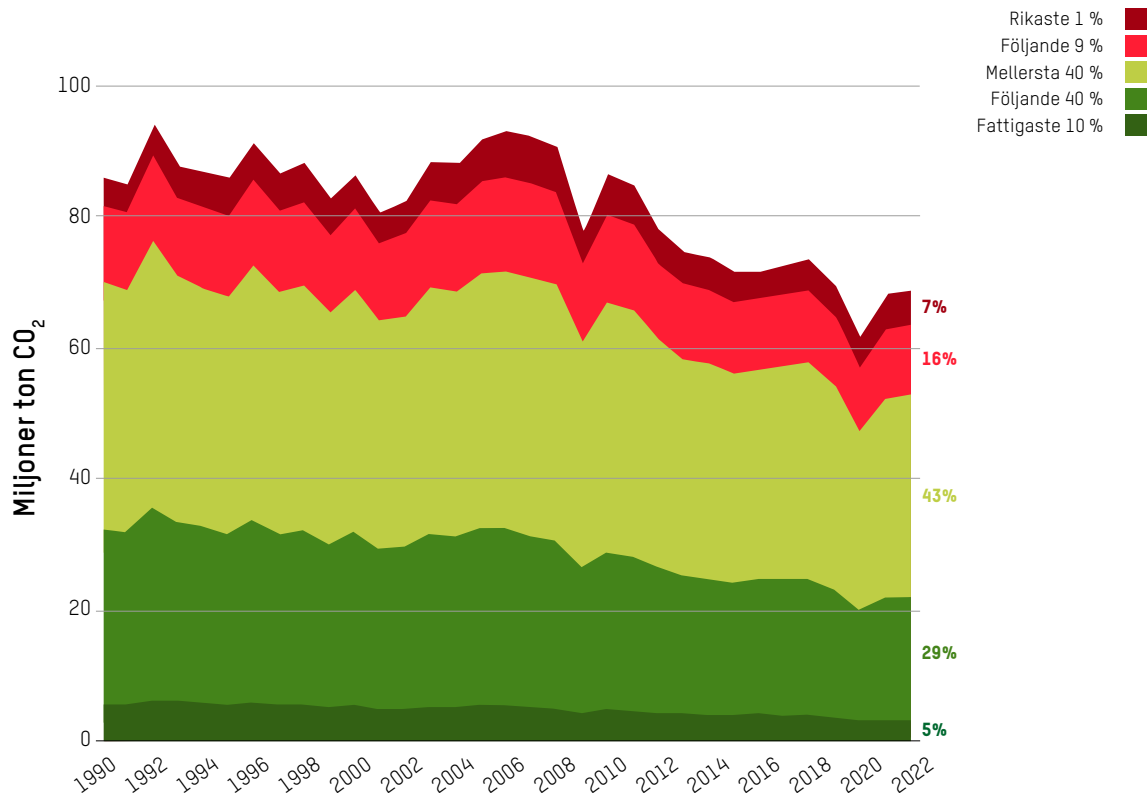
Framtiden är en ren mardröm i jämförelse med vad vi hittills upplevt: världens länder styr mot 2,7 °C uppvärmning.²⁸ Den återstående globala koldioxidbudgeten, det vill säga utsläppsutrymmet som finns för att nå 1,5 °C-målet, kommer att vara uttömd om cirka 2 år om de samlade utsläppen i världen fortsätter i samma takt.²⁹ Istället för att lyfta människor ur fattigdom bränns den återstående koldioxidbudgeten upp av de mest välbeställda.

I Sverige ökar den ekonomiska ojämlikheten i hög takt. Finanspolitiska rådets samlade slutsats är att ojämlikheten har ökat i Sverige sedan 1980-talet och att takten har varit högre än i de flesta jämförbara länder.³⁰ Oxfam och Development Finance Internationals jämlikhetsindex 2024, Commitment to Reducing Inequality Index, visar att Sverige fortsätter tappa placering och är sämst i Norden på att bekämpa ojämlikheten.³¹

Figur 1 visar på Sveriges totala konsumtionsbaserade utsläpp mellan 1990 och 2022, uppdelat i inkomstgrupper. Den visar att den oproportionerligt höga andel av utsläppen som de rikaste står för under hela denna period är konstant, även om Sveriges totala konsumtionsbaserade utsläpp minskat med 20 % under samma period. Data visar också att det är de 50 % med lägst inkomst som stått för största delen av utsläppsminskningen. Dessutom visar Naturvårdsverket att Sveriges territoriella utsläpp ökat med 7 % 2024 jämfört med 2023, främst till följd av Tidöregeringens sänkta reduktionsplikt.³²

Utsläppen ökar, och rättvisa och acceptans används som argument av regeringsföreträdare för att fördröja omställningen och försvara en politik som innebär att klimatmål inte uppfylls.³³ Detta trots att undersökning efter undersökning visar att en bred majoritet av svenska befolkningen vill ha en ambitiös klimatpolitik (se ruta 4).³⁴

FIGUR 1.
KONSUMTIONSBASERADE UTSLÄPP I SVERIGE (1990 TILL 2022),
UPPDELAT I INKOMSTGRUPPER

Källa: Oxfam, SEI

Förklaring: Figuren visar Sveriges totala konsumtionsbaserade utsläpp i miljoner ton CO₂ mellan 1990 och 2022. Färgerna visar olika inkomstgruppers andel av dessa utsläpp. År 2022 stod de fattigaste 10 % för 5 % av utsläppen, de 50 % med lägst inkomst för 34 % av utsläppen (5 % + 29 %), mellersta 40 % för 43 % av utsläppen, och rikaste 10 % för 23 % av utsläppen (16 % + 7 %). De rikaste 1 %, som är en del av de rikaste 10 %, stod för 7 % av utsläppen.

Klimatkrisens ställer krav på omfattande förändring och minskning av produktion och konsumtionsmönster, vilket innebär att hela den dominerande ekonomiska modellen utmanas. Det dominerande nyliberala ekonomiska systemet är en modell som endast fungerar i en ständig tillväxt och vars framgång mäts i ökad tillväxt och produktion. Det i sin tur kräver att konsumtionen fortsätter att öka. Modellen prioriterar också höga vinster med en tidsram på kort och medelkort sikt. Det innebär att höga vinster för ett fåtal eller ökad tillväxt på kort sikt många gånger sätts före en mer hållbar framtid, såsom en klimatomställning för en majoritet av människorna och för framtida generationer.

De allra rikaste som gynnas särskilt av den nuvarande ekonomiska och politiska modellen är också de som står för de största utsläppen per capita och de som har störst ekonomisk och politisk makt att påverka klimatpolitiken. Och medan de rikaste har störst kapacitet att ändra och anpassa sig till klimatkrisen blir människor som lever i fattigdom ännu mer sårbara för krisens konsekvenser.

Denna rapport presenterar nya data om klimatojämlighet i Sverige som Oxfam och Stockholm Environment Institute (SEI) har tagit fram. Datan sträcker sig nu till 2022, och för första gången presenteras även data för de rikaste 0,1 % av svenskarna. Rapporten analyserar också maktjämligheten i klimatpolitiken, det vill säga hur vissa aktörer använder sina resurser och maktpositioner för att bromsa klimatomställningen. Sist i rapporten föreslås politiska åtgärder för en jämlik och rättvis klimatomställning. Datan och dess metodologi finns tillgängliga på SEI:s Emissions Inequality Dashboard. Oxfam ansvarar för rapporten och dess slutsatser.

KAPITEL 1

KLIMAT-

OJÄMLIKHET

I SVERIGE

1. KLIMATOJÄMLIKHET

I SVERIGE

Oxfam har tillsammans med Stockholm Environment Institute (SEI) tagit fram nya data om svensk klimatojämlighet. All data som presenteras i detta kapitel är konsumtionsbaserade utsläpp (se ruta 3) i förhållande till svenska inkomstgrupper. Tabell 1 sammanfattar resultaten samt vilka inkomster som krävs för att tillhöra en viss inkomstgrupp i Sverige. Ungefär en tredjedel av dessa utsläpp släpps ut i Sverige, medan två tredjedelar släpps ut utomlands, det vill säga utsläpp som sker på grund av svensk import.³⁵

1.1. NULÄGET – FORTSATT STOR KLIMATOJÄMLIKHET

Klimatojämligheten i Sverige är fortsatt stor och dessa data indikerar inget positivt trendbrott. Därmed fortsätter det finnas betydande skillnader i konsumtionsutsläppen mellan olika inkomstgrupper i Sverige.

Den senaste datapunkten, 2022, visar att (Figur 1 & 2):

- De **rikaste 10 %** i Sverige (ca. 1 miljon individer) står för **23 %** av utsläppen, med ett genomsnittligt koldioxidavtryck på **15 ton CO₂ per person per år**.

Men bland de allra rikaste finns en stor ojämlikhet, där ultrarika står för en oproportionerligt stor andel av utsläppen:

- De **rikaste 1 %** av svenskarna (ca. 100 000 individer) står för **7 %** av landets utsläpp, vilket är mer än utsläppen från alla lastbilar i Sverige.³⁶ Dessa individer har ett genomsnittligt koldioxidavtryck på **48 ton CO₂ per person per år, 11 gånger mer** än en person från de 50 % med lägst inkomst.
- De **rikaste 0,1 %** i Sverige (ca. 10 000 individer) står för **3 %** av Sveriges utsläpp, vilket är mer än alla svenska utsläpp från utrikesflyg.³⁷ Dessa individer har ett genomsnittligt koldioxidavtryck på **198 ton CO₂ per person per år, hela 45 gånger mer** än en person från de 50 % med lägst inkomst.

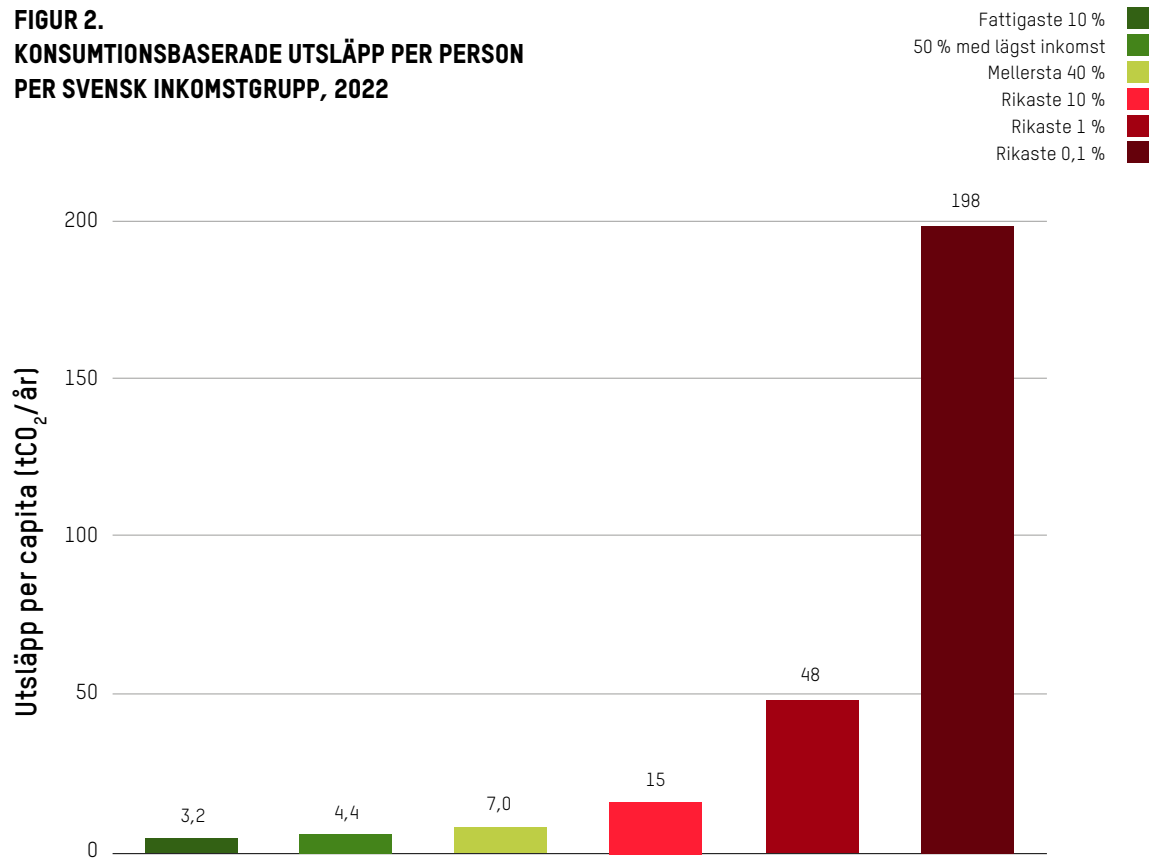
**"DE RIKASTE 0,1 % I SVERIGE
HAR ETT GENOMSNITTLIGT
KOLDIOXIDAVTRYCK PÅ
198 TON CO₂ PER PERSON
PER ÅR, HELA 45 GÅNGER MER
ÄN EN PERSON FRÅN DE 50 %
MED LÄGST INKOMST."**

- Det skulle ta 30 år för en svensk medelinkomsttagare att släppa ut lika mycket som en svensk som tillhör de rikaste 0,1% släpper ut på ett år.

Inom grupperna med lägst inkomst visar den senaste datapunkten att:

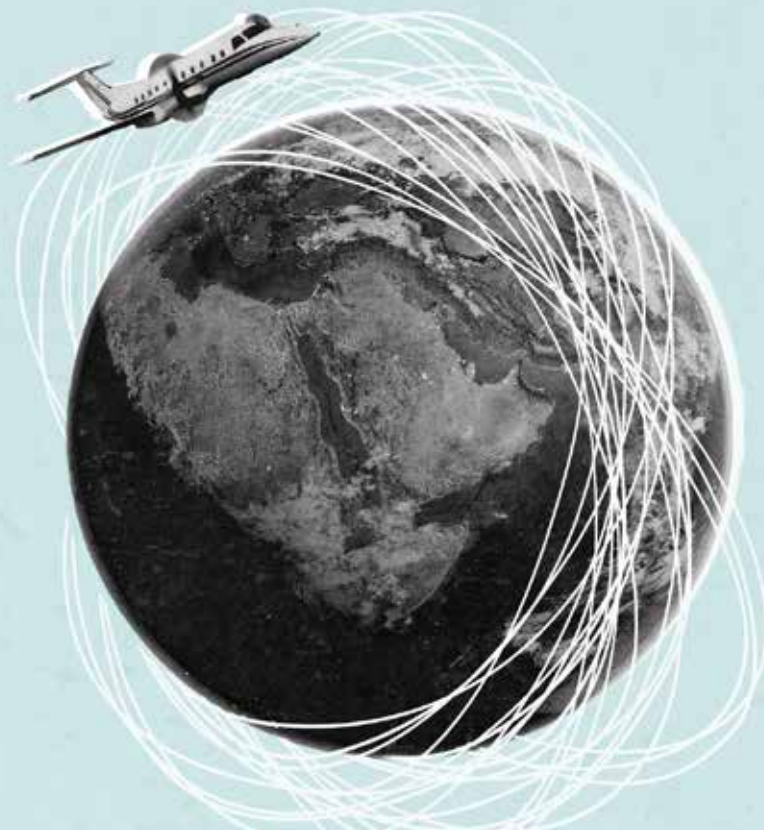
- De **50 % med lägst inkomst** (ca. 5 miljoner individer) står för **34 %** av utsläppen, med ett genomsnittligt koldioxidavtryck på **4,4 ton CO₂ per person per år**.
- De **fattigaste 10 %** i Sverige (ca. 1 miljon individer) står för **5 %** av utsläppen, med ett genomsnittligt koldioxidavtryck på **3,2 ton CO₂ per person per år**.
- Utsläppen från de rikaste 10 % är nästan **5 gånger så stora** som utsläppen från de fattigaste 10 %, trots att lika många individer utgör dessa grupper.

FIGUR 2.
KONSUMTIONSBASERADE UTSLÄPP PER PERSON
PER SVENSK INKOMSTGRUPP, 2022

Källa: Oxfam, SEI

Förklaring: Figuren visar genomsnittliga koldioxidavtryck per capita för individer i olika inkomstgrupper i Sverige år 2022. Den visar på stora skillnader mellan individer från olika inkomstgrupper. En person från de rikaste 1 % i Sverige släpper i genomsnitt ut 11 gånger mer än en person från de 50 % med lägst inkomst (48 kontra 4,4 ton CO₂ per person per år). En person från de rikaste 0,1 % i Sverige släpper i genomsnitt ut 45 gånger mer än en person från de 50 % med lägst inkomst (198 kontra 4,4 ton CO₂ per person per år).

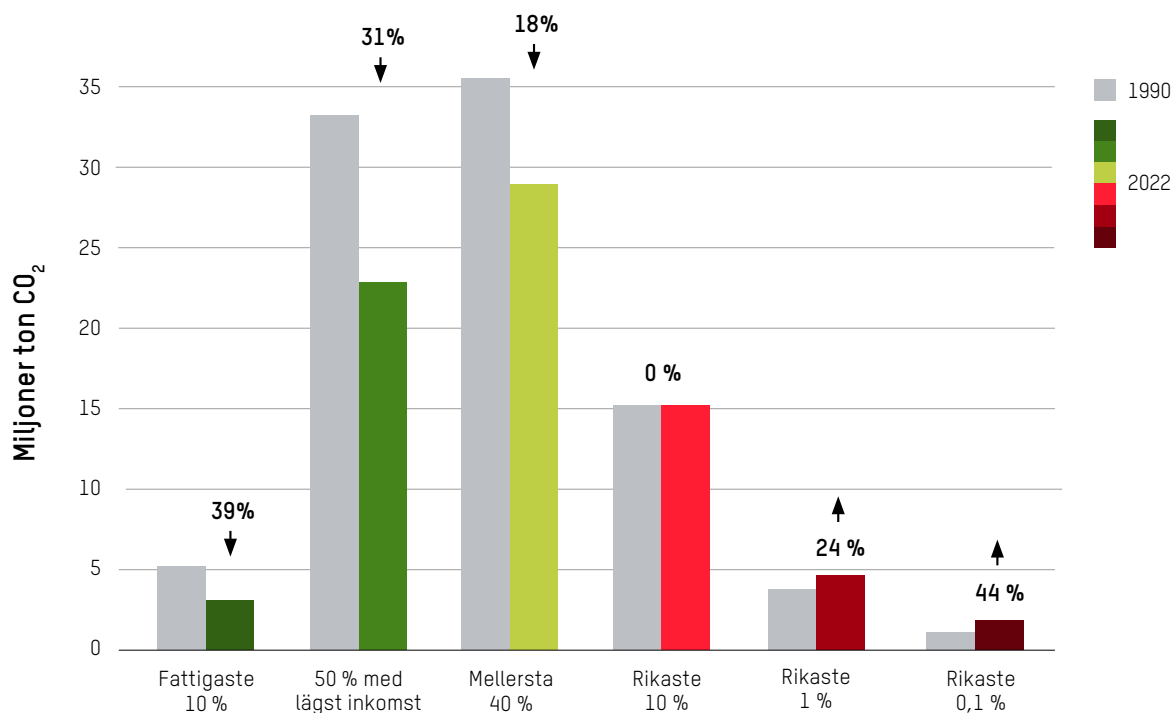
1.2. UTVECKLINGEN SEDAN 1990 – ÖKANDE UTSLÄPP FRÅN DE ALLRA RIKASTE

Tittar man på utvecklingen sedan 1990 ser vi att människorna med lägst inkomst axlar ansvaret för Sveriges klimatomställning och minskar sina utsläpp avsevärt, medan de allra rikaste ökar sina utsläpp och fortsätter förvärra klimatkrisen.

"MÄNNISKORNA MED LÄGST INKOMST AXLAR ANSVARET FÖR SVERIGES KLIMATOMSTÄLLNING OCH MINSKAR SINA UTSLÄPP AVSEVÄRT, MEDAN DE ALLRA RIKASTE ÖKAR SINA UTSLÄPP OCH FORTSÄTTER FÖRVÄRRA KLIMATKRISEN."

Data visar att de **50 % med lägst inkomst** är de som **minskat utsläppen mest, med 31 %** (Figur 3). Inom den gruppen finns de fattigaste 10 %, som har lägst utsläpp per person, och som också minskat sina utsläpp med 39 %. Genomsnittliga utsläpp per person i den gruppen har minskat från 6,5 till 3,2 ton per person och år mellan 1990 och 2022 (Figur 4).

Samtidigt har utsläppen från de rikaste 10 % stagnerat. Tittar man närmare på den gruppen ser man att anledningen är att **utsläppen har ökat med 24 % för de rikaste 1 % och med 44 % för de rikaste 0,1 %** av befolkningen (Figur 3).

FIGUR 3.
TOTALA UTSLÄPP PER INKOMSTGRUPP I SVERIGE, 1990 OCH 2022

Källa: Oxfam, SEI

Förklaring: Figuren visar de totala konsumtionsbaserade utsläppen i miljoner ton CO₂ för olika inkomstgrupper i Sverige. Gråa staplar visar på utsläppen 1990 medan gröna och röda staplar visar på utsläppen 2022. Pilen och procentsatsen visar på den relativa skillnaden (ökning eller minskning) mellan 1990 och 2022. Utsläppen från de fattigaste 10 % i Sverige har minskat med 39 % mellan 1990 och 2022, och utsläppen från de 50 % med lägst inkomst i Sverige har minskat med 31 % under samma period. Utsläppen från de rikaste 10 % ligger på samma nivå. Inom de rikaste 10 % ser vi en 24 % ökning hos de rikaste 1 % och en 44 % ökning hos de rikaste 0,1 % i Sverige.

1.3. VARFÖR SKILJER SIG UTSLÄPPEN SÅ MYCKET MELLAN OLIKA INKOMSTGRUPPER?

Genomsnittsvärden på utsläpp per person döljer de stora skillnaderna mellan inkomstgrupper. Forskning har visat att det finns en stark koppling mellan inkomst och konsumtionsbaserade utsläpp.^{38,39,40,41} Har man mycket låg inkomst bor man oftast på en liten yta och reser mindre. Har man stora tillgångar äger man ofta flera bostäder och bilar, och flyger utomlands ofta.⁴²

Transport är ett tydligt exempel, då det är en stor utsläppskälla och den konsumtionskategori som varierar mest mellan olika inkomstgrupper, både när det kommer till bil och flyg.⁴³ Högst transportutsläpp har de ultrrika, med individer som äger privatflygplan och lyxyatcher. Oxfam har analyserat utsläpp från 50 av världens rikaste människor och visat att privatflygen i genomsnitt släppte ut över 2000 ton CO₂ per år per privatflyg. Privatflyg med avgång i Sverige har ökat från 3 219 flyg år 2020 till 10 285 flyg år 2022, och släppte ut 43 tusen ton CO₂ 2022.⁴⁴ En tredjedel av privatflygen lyfte från Bromma flygplats. Lyxyachter släppte i genomsnitt ut 5700 ton CO₂ per år och per båt; och det skulle ta 860 år för en medelinkomsttagare i världen att släppa ut lika mycket som en sådan lyxyacht gör på ett år.⁴⁵

De allra flesta människor i världen flyger inte alls. 90 % av världens befolkning flyger bara en gång om året eller aldrig, medan bara 1 % flyger mer än fem gånger om året.⁴⁶ I Sverige gör vi i snitt 1,4 utlandsflygresor om året. Men även i Sverige ser flygandet olika ut för olika grupper. De 20 % av befolkningen i Sverige som flyger mest står för cirka hälften av utsläppen. Höginkomsttagare och boende i storstadsregioner står för en större andel av flygutsläppen.⁴⁷

1.4. VARFÖR SPELAR DE RIKASTES UTSLÄPP STOR ROLL?

Alla utsläpp måste minska omedelbart och omfattande. Vår data visar att ungefär två tredjedelar av Sveriges befolkning tillhör de rikaste 10 % i världen, som står för hälften av världens utsläpp. Men det finns flera viktiga argument för att börja med att fokusera på de rikastes utsläpp: rättvisa, effektivitet och acceptans.⁴⁸

**"KLIMATKRISEN SÄTTER
ETT TAK FÖR VÅR
KONSUMTION, OCH DE RIKA
SLÅR IGENOM TAKET
FLERA GÅNGER OM."**

Utsläppen från de rikastes lyxkonsumtion är en omoralisk användning av vår snabbt krympande koldioxidbudget. Dessa utsläpp är inte nödvändiga för att leva ett gott liv och borde därför vara de första att minska. Vi har helt enkelt inte råd med privatflyg, lyxbilar och lyxjakter när tiden rinner ut för att nå våra klimatomål. Klimatkrisen sätter ett tak för vår konsumtion, och de rika slår igenom taket flera gånger om.

I kontrast till det är en stor andel av låginkomsttagares utsläpp kopplade till grundläggande behov såsom mat, uppvärmning av bostad och pendling till arbetsplats. Det finns lägre marginaler och kapacitet för att reducera dessa utsläpp som redan är relativt sett låga.

Dessutom är det relativt sett lättare för resursstarka att minska sina utsläpp, till exempel genom att låta bli att flyga, välja att bo mindre eller köpa en elbil. Att fokusera på utsläpp från lyxkonsumtion, det vill säga förbrukning av varor och tjänster som inte är direkt nödvändiga, är med andra ord ett rättvist och effektivt sätt att reducera utsläppen.

Trots dessa rättvisa- och effektivitetsargument visar Oxfams analys att det är de med lägst inkomster som har gjort den största relativa utsläppsminskningen. Samtidigt visar forskning och undersökningar att upplevd rättvisa är en av de viktigaste faktorerna för att skapa social acceptans för

klimatpolitiken hos befolkningen.⁴⁹ Det är centralt att man upplever att man får betala ett proportionerligt pris för omställningen. Under senare år har kollektivtrafiken, som gynnar unga, kvinnor och låginkomsttagare i städer, blivit allt dyrare.^{50, 51} Samtidigt har flygskatten slopats och satsningar har gått till att rädda Bromma flygplats som idag nästan enbart används av privatjets.⁵² Att satsa på flyg gynnar förorenande transportslag som framför allt används av de mest välbeställda.

Ett annat viktigt argument för att minska utsläppen från lyxkonsumtion är att konsumtionen associerad till dessa utsläpp bidrar till att skapa ohållbara sociala normer.^{53, 54} Hög social status associeras med en koldioxidintensiv livsstil som innehåller lyxiga resor utomlands, sportbilar och hög konsumtion av kläder, inredning, med mera, och blir därmed ett mål för medelinkomstgrupper.⁵⁵ Det skapar dels en önskan om att få tillgång till denna livsstil, samt en ursäkt för att inte ändra på ens egna livsstil eftersom andra släpper ut mer.^{56, 57}

Utöver utsläppen de orsakar har de rikaste dessutom ett stort ansvar genom sina investeringar och aktieinnehav, som leder till inflytande över företag och till ett större inflytande över ekonomin och politiken. Detta ska vi titta närmare på i nästa kapitel.

RUTA 2: EN VIDARE BLICK PÅ OJÄMLIKHETEN

Tillgänglig data medför att vår analys fokuserar på kopplingen mellan inkomst och klimatojämlighet. Det finns vissa begränsningar med det. Dels ger det en ofullständig bild av den ekonomiska ojämlikheten, eftersom data över förmögenhet inte räknas in. Oxfam Sverige har tidigare beräknat att ojämlikheten i förmögenheter är betydande i Sverige. Enligt UBS Global Wealth Report (2025) är Sverige det sjätte landet i världen med högst förmögenhetskonzentration. Som jämförelse är USA på plats 7.⁵⁸ Att vår data endast baseras på inkomst riskerar därmed att underskatta avtrycket från den konsumtion som de rikaste 1 % står för.

En annan ojämlikhetsfaktor som inte illustreras i vår data är skillnaderna mellan stad och land, vilka är särskilt viktiga i en svensk kontext. Forskning har visat att de som löper störst risk att drabbas av negativa effekter av omställningen är människor i områden med låg befolkningstäthet och med högre risk för fattigdom och social utsatthet.⁵⁹ Anledningen är att denna grupp är starkt bilberoende och har svårare att hantera ökade kostnader som omställningen till en fossilfri ekonomi förväntas medföra på koldioxidintensiva varor.⁶⁰ Människor som bor på landsbygden har ofta långa avstånd till viktiga tjänster som hälso- och sjukvård, detaljhandel och utbildning, och låg tillgång till kollektivtrafik.⁶¹ Det krävs därmed att dessa grupper får särskilt stöd för att ställa om och kompensera för ökade kostnader när alternativ inte finns.

Inkomstojämlikheten återspeglar och förstärker ofta andra maktstrukturer och sociala ojämlikheter kopplade till kön, etnicitet, ursprung eller annan social tillhörighet. Det kan också ha relevans för utsläppen. Till exempel har en studie visat att män i genomsnitt har en 22 % högre energiförbrukning än kvinnor.⁶²

1.5. SVERIGE BEHÖVER GÖRA MER

**"DE RIKASTE 10 % I VÄRLDEN
STÅR FÖR NÄSTAN HÄLFTEN AV
DE GLOBALA UTSLÄPPEN,
OCH 64 % AV DEN SVENSKA
BEFOLKNINGEN ÄR EN DEL AV
DE 10 % RIKASTE I VÄRLDEN."**

Analysen i denna rapport visar på den stora klimatojämligheten i Sverige. Men i ett globalt perspektiv har majoriteten av svenskarna oproportionerligt höga utsläpp. Oxfam och SEI har visat att de rikaste 10 % i världen står för nästan hälften av de globala utsläppen, och 64 % av den svenska befolkningen är en del av de 10 % rikaste i världen.

Läget är akut, Sverige måste göra mer. Varje extra ton koldioxid som släpps ut har direkta konsekvenser för klimatet och människoliv. Det är de människor och samhällen som redan är mest sårbara och har mindre möjlighet att skydda och anpassa sig som drabbas

hårdast. 78 % av överdödsfallen på grund av värme kommer att ske i låginkomstländer och lägre medelinkomstländer.⁶³

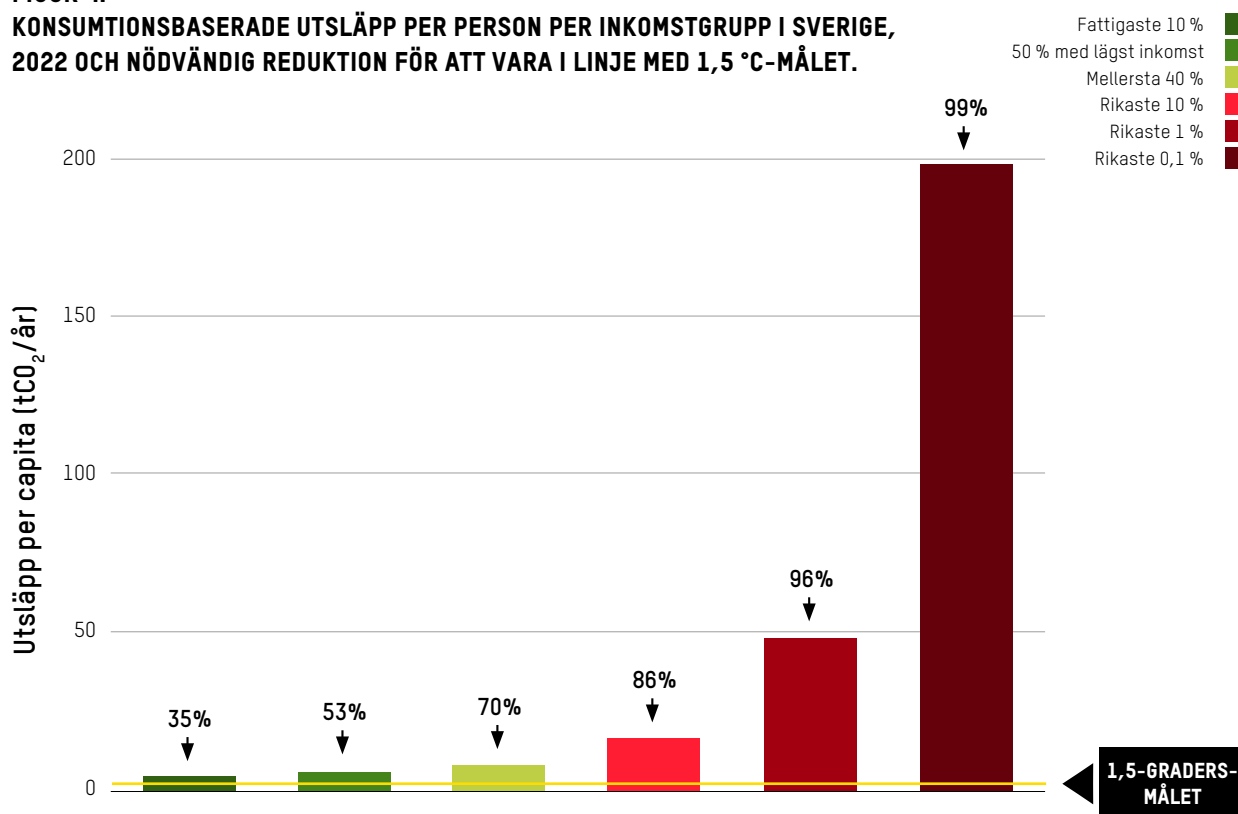
Enligt Naturvårdsverket ökade Sveriges territoriella utsläpp med 7 % 2024 jämfört 2023.⁶⁴ Sverige har tappat sin ledande roll i klimatomställningen och med nuvarande politik uppfyller inte Sverige varken Parisavtalet eller EU:s och Sveriges klimatmål.^{65, 66} Sverige må vara ett litet land, men det är ingen ursäkt för att inte ta ansvar på ett proportionerligt sätt. Sverige har hög kapacitet och ett stort ansvar för att ställa om och leva upp till sina egna löften.

Vi har räknat på hur mycket utsläppen per person behöver minska till 2030 för att vara i linje med 1,5 °C-målet, om man delar lika på världens utsläpp för alla människor i världen (Figur 5). Målet blir då att nå 2,1 ton CO₂ per person per år till 2030.⁶⁷ Vi beräknar att för att lyckas med det måste:

- Utsläppen från de **0,1 % rikaste** i Sverige minska med **99 %** till 2030 jämfört med 2022.
- Utsläppen från de **1 % rikaste** i Sverige minska med **96 %** till 2030 jämfört med 2022.
- Utsläppen från de **10 % rikaste** i Sverige minska med **86 %** till 2030 jämfört med 2022.

Det är en minskning med flera ytterligare procentenheter sedan vår senaste uppdatering av data. Allt eftersom Sverige fördröjer utsläppsminskningarna som måste ske blir kurvan brantare, det vill säga minskningen måste ske mer omfattande och mer skyndsamt ju mer den fördröjs. Det blir allt dyrare att ställa om och skydda samhället från klimatkrisens konsekvenser.

FIGUR 4.
KONSUMTIONSBASERADE UTSLÄPP PER PERSON PER INKOMSTGRUPP I SVERIGE,
2022 OCH NÖDVÄNDIG REDUKTION FÖR ATT VARA I LINJE MED 1,5 °C-MÅLET.

Källa: Oxfam, SEI

Förklaring: Figuren visar genomsnittliga koldioxidavtryck per capita för individer i olika inkomstgrupper i Sverige i ton CO₂ per person, år 2022. Den gula linjen visar var utsläppen bör ligga år 2030 för att vara i linje med 1,5 °C-målet: 2,1 ton CO₂ per person per år. Pilen och procentsatsen visar på hur mycket individer i varje inkomstgrupp behöver minska sina utsläpp för att nå den nivån. De rikaste 10 %, de rikaste 1 % och de rikaste 0,1 % måste minska sina utsläpp med 86 %, 96 % och 99 % till 2030 för att vara i linje med klimatmålet om max 1,5 °C uppvärmning.

Men att dela lika på alla utsläpp är egentligen inte tillräckligt. Höginkomstländer som Sverige har ett historiskt ansvar som industrialiserat land med höga historiska utsläpp och har också hög kapacitet att ställa om. I juli 2025 yttrade sig den Internationella domstolen i Haag om staters skyldigheter när det kommer till klimatkrisen. Domstolen fastställde att Parisavtalet är bindande internationell lag, och därmed bör länder, särskilt rika länder, fasa ut fossila bränslen, snabbt minska utsläppen och tillhandahålla klimatfinansiering till låginkomstländer. Otillräckligt klimatarbete anses vara ett brott enligt internationell lag och de som skadas av klimatförändringar är berättigade till skadestånd.⁶⁸

**"DOMSTOLEN FASTSTÄLLDE
 ATT PARISAVTALET ÄR BINDANDE
 INTERNATIONELL LAG, OCH DÄRMED
 BÖR LÄNDER, SÄRSKILT RIKA LÄNDER,
 FASA UT FOSSILA BRÄNSLEN,
 SNABBT MINSKA UTSLÄPPEN OCH
 TILLHANDAHÅLLA KLIMATFINANSIERING
 TILL LÅGINKOMSTLÄNDER.
 OTILLRÄCKLIGT KLIMATARBETE
 ANSES VARA ETT BROTT ENLIGT
 INTERNATIONELL LAG."**

Om man räknar in rättvisa, det vill säga att länders insatser måste reflektera deras ansvarsnivå, borde rika länders utsläpp minska ännu mer och snabbare än genomsnittet, och snabbare än klimatmålen som antagits i Sveriges klimatlag och i EU. Många organisationer och forskare drar samma slutsats.^{69,70}

Den omfattning och det tempo som krävs i omställningen handlar inte längre om att minska utsläppen genom att skruva i marginalerna.

Individuella val för minskad konsumtion är nödvändiga för att minska koldioxidutsläppen, men det är inte tillräckligt för att Sverige ska nå en rättvis och effektiv klimatomställning. En studie har visat att i genomsnitt kan en svensk minska sina växthusgasutsläpp med 40 % med bibehållen konsumtionsnivå genom att utgifter för mat, inredning och semester går till växtbaserade produkter, återvunna och reparerade prylar samt semesterar utan flyg och bil.⁷¹ Samtidigt finns det sociala och strukturella drivkrafter bakom människors koldioxidintensiva livsstilar som går utöver personliga val.

I sin senaste rapport fastställde FN:s klimatpanel att individuella val och ny teknik är otillräckliga för att lyckas med klimatomställningen.⁷² För att komma ner till en hållbar konsumtionsnivå krävs djupare systemförändringar bortom ökad tillväxt och produktion/konsumtion som gör det möjligt för individer att leva ett gott liv inom planetens gränser och som åtgärdar problemens grundorsaker.

RUTA 3: METOD FÖR KAPITEL 1

Oxfams och SEI:s forskning granskar hur länders koldioxidutsläpp kan tillskrivas individer som är slutkonsumenter av de varor och tjänster som orsakar utsläppen. Konsumtionsbaserade utsläpp inkluderar utsläppen inom ett land och de som är inbäddade i import, men exkluderar utsläpp som är inbäddade i export. Metoden skiljer sig på så vis från att tillskriva utsläpp till de länder där utsläppen sker (så kallade territoriella utsläpp) och visar på utsläppen som orsakats i hela världen genom konsumtion.

För att räkna ut hur olika inkomstgrupper släpper ut utgår vi från Sveriges nationella konsumtionsbaserade koldioxidutsläpp för perioden 1990 till 2022. Därefter allokera vi konsumtionsutsläppen till individer baserat på ett funktionellt förhållande mellan inkomst och utsläpp och utifrån data om inkomstfördelning. Baserat på ett stort antal studier drar vi slutsatsen att utsläppen stiger i relation till inkomsten, mellan ett utsläppsgolv för lägsta utsläpp per capita och ett utsläppstak för maximala utsläpp per capita.

Sist Oxfam publicerade data om svensk klimatojämlighet sträckte sig vår data fram till år 2019.⁷³ Metoden som används i denna rapport beskrivs i detalj i metodnoten till rapporten *Climate Plunder: How a powerful few are locking the world into disaster*.⁷⁴ Den följer metoden för tidigare rapporter,^{75,76} med uppdatering av metoden och vissa ändringar i datakällor. I vår tidigare analys antog vi ett konservativt tak på 300 ton CO₂ per person per år. I 2025-analysen höjdes det maximala utsläppstaket till 3000 ton CO₂ per capita för att återspegla nya bevis på att de allra rikastes utsläpp många gånger överstiger dessa nivåer.^{77, 78, 79}

TABELL 1.
SAMMANFATTANDE TABELL OM SVENSK KLIMATOJÄMLIKHET.

	ANTAL MÄNNISKOR	TOTALA UTSLÄPP	ANDEL AV UTSLÄPPEN	UTSLÄPP PER CAPITA	LÄGSTA DISPONIBLA INKOMST	MEDEL DISPONIBLA INKOMST
År	2022	2022	2022	2022	2023	2023
Enhet	Antal	Miljoner ton CO ₂	%	Ton CO ₂ per person per år	SEK per månad	SEK per månad
RIKASTE 0,1 % (inom rikaste 1%)	10 500	2,0	3	198	418 800	1 072 800
RIKASTE 1 % (inom rikaste 10%)	105 000	5,0	7	48	107 300	260 600
RIKASTE 10 %	1 050 000	15,6	23	15	47 000	82 600
MELLERSTA 40 %	4 200 000	29,5	43	7,0	26 000	34 000
50 % MED LÄGST INKOMST	5 250 000	23,3	34	4,4	0	18 400
FATTIGASTE 10 % (inom 50 % med lägst inkomst)	1 050 000	3,4	5	3,2	0	10 300

Utsläpp: Oxfam, SEI. Alla beräkningar avser konsumtionsbaserade utsläpp. Inkomst: beräknat utifrån SCB:s statistik av "fördelning inkomster (fraktiler)".⁶⁰ Disponibel inkomst är summan av alla skattepliktiga och skattefria inkomster (inklusive kapitalvinst) minus skatt och övriga negativa transfereringar.

KAPITEL 2

MAKT-

OJÄMLIKHET I

KLIMATKRISEN

2. MAKTOJÄMLIKHET I KLIMATKRISEN

I detta kapitel beskriver vi hur de allra rikaste påverkar klimatpolitiken genom sin ekonomiska och politiska makt, och hur de många gånger skördar stora vinster på att investera i förorenande företag och därigenom fördröja klimatomställningen.

Makt kan definieras som aktörers (o)förmåga att mobilisera resurser och institutioner för att uppnå ett mål.⁸¹ Enligt Oxfams beräkningar baserat på UBS (Union Bank of Switzerland) data har världens rikaste 1 % större samlad förmögenhet än 95 % av hela mänskligheten.⁸² Och enligt Global Wealth Report 2025 är Sverige det sjätte landet i världen med högst förmögenhetskonzentration. Som jämförelse hamnar USA på sjunde plats.⁸³ Koncentrationen av förmögenhet till ett fåtal aktörer innebär att de har ett ansvar som sträcker sig långt utöver deras direkta utsläpp.

**”EN KLAR MAJORITET AV
DEN SVENSKA BEFOLKNINGEN
ÄR OROLIG FÖR KLIMATKRISEN
OCH VILL ATT REGERINGEN
SKA GÖRA MER.”**

Nya studier visar att en klar majoritet av den svenska befolkningen är orolig för klimatkrisen och vill att regeringen ska göra mer (ruta 4). Forskare larmar och befolkningen efterfrågar en högre ambition i klimatpolitiken. Trots det är nuvarande klimatpolitik otillräcklig och Sverige har misslyckats med att nå de bindande klimatmålen. Påståendet att en ambitiös klimatpolitik skulle sakna folkligt stöd stämmer inte, och argument om att klimatåtgärder är orättvisa och saknar stöd ter sig snarare som en ursäkt för att inte genomföra en ambitiös klimatpolitik.

Samtidigt rapporterar medier, jurister och forskare om en global trend där klimataktivism motarbetas både i samhällsdebatten och juridiskt.^{84,85} FN:s specialrapportör för miljöförsvare, Michel Forst, har varnat för den oroande glidningen som pågår i Sverige.⁸⁶ Ett skifte har skett de senaste åren där konsekvenserna för fredlig civil olydnad gått från att tidigare främst leda till böter, till att protesterande grips och att polis- och åklagarmyndigheter i flera fall har ändrat sina bedömningar och väckt åtal om allvarigare brott såsom sabotage, vilket innebär risk för fängelsestraff.⁸⁷ Det följer en global trend av ökad kriminalisering och förtryck av klimataktivism. När aktivister tyngs undermineras grundläggande demokratiska rättigheter. Denna utveckling riskerar också att förflytta debatten från sakpolitiken till enskilda människors beteende. Fler människor vittnar om att de är rädda att berätta på sina arbetsplatser inom offentlig sektor att de är engagerade för klimatet.⁸⁸ Detta är bevis på det som forskare och jurister betecknar som avkylningseffekt (eng. "chilling effect"), det vill säga att människor tvekar eller avstår från att uttrycka sig av rädsla för att misstänkliggöras eller straffas.⁸⁹

Den här utvecklingen – ökad koncentration av förmögenhet, bristande transparens gällande vem som har inflytande över politiken och ökade hinder för att uttrycka sig kritiskt, till exempel genom att demonstrera – får konsekvenser. Sammantaget riskerar den att leda till ett allt större glapp mellan de rikastes möjlighet att påverka klimatpolitiken och vanliga människors möjlighet att göra sig hörda.

RUTA 4: FOLKETS VILJA, EN AMBITIÖS KLIMATPOLITIK

- 65 % av svenskarna är oroliga för klimatförändringarna;⁹⁰
- 85 % av svenskarna tycker att staten behöver göra mer för att bekämpa klimatkrisen;⁹¹
- 75 % av svenskarna tycker att det är viktigt att regeringen för en politik som leder till att Sverige når klimatmålen;⁹²
- 60 % vill att Sverige skärper sina klimatmål;⁹³
- 66 % tycker att Sverige som rikt land med relativt stora utsläpp per person har ett ansvar att gå före andra länder i klimatarbetet;⁹⁴
- 58 % av svenskarna vill att politiken satsar på klimatomställning hellre än på låga bensinpriser.⁹⁵

RUTA 5: METOD FÖR KAPITEL 2

För att belysa maktojämlikheten kopplat till klimatkrisen används flera metoder.

Oxfam har räknat på miljardärers investeringsutsläpp genom att undersöka företagen som ägs av de 500 rikaste miljardärerna i världen. Med källor som Bloomberg, S&P Capital IQ och företags juridiska dokument har Oxfam kunnat analysera investeringsportföljerna för 308 av 500 miljardärer. Tröskelvärdet för att utsläppen ska tillskrivas investeraren är 10 %, för att man då anses vara huvudaktieägare och har betydande inflytande över ett företag, enligt Securities and Exchange Commission (SEC). De 308 miljardärerna äger 10 % eller mer i 470 företag. Utsläppen från deras investeringsportföljer beräknas genom att allokera företagets utsläpp proportionellt mot storleken på deras ägande av företaget. Detta tillvägagångssätt är i linje med rekommenderade branschstandarder och används av investerare och pensionsfonder. Läs mer i metodnoten till rapporten *Climate Plunder: How a powerful few are locking the world into disaster*.⁹⁶

Utöver detta bygger vår analys på publicerad akademisk forskning, analyser från civilsamhällesorganisationer samt befintlig rapportering från medier. Genom att lyfta flera exempel kan vi visa på att det inte är en enskild isolerad händelse, utan att exempel finns inom olika sektorer och för olika aktörer. Det hör till lobbyismens natur att det inte alltid går att säkerställa exakta orsakssamband eller händelsekedjor där en viss handling har lett till ett specifikt beslut, men den samlade bilden gör det tydligt att det pågår ett intensivt arbete för att påverka debatten kring klimatpolitiken, som för tillfället är otillräcklig för att nå klimatmålen.

2.1. EKONOMISK MAKT

”Näringslivet har blivit den nya miljörelsen”, skrev statsminister Ulf Kristersson, energi- och näringsminister Ebba Busch och klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari i en gemensam debattartikel 2023.⁹⁷

Den dominerande nyliberala responsen på klimatkrisen har varit att låta fria marknader leda omställningen. Beslutsfattare har introducerat olika marknadsincitament, såsom utsläppshandelssystem, med målet att främja en omställning av ekonomin över tid. Denna övertro på att marknadskrafter och tillväxt ska lösa vår tids mest existentiella kris ger stor makt och stort ansvar till investerare och företag, och därmed till de som äger och leder dessa företag.

I detta avsnitt tittar vi närmare på dollarmiljardärers makt över ekonomin och visar att företag som styrs av de ultrarika oftast sätter vinst framför arbetarna och miljön. Vi visar också på bankernas och investeringsföretagens roll i omställningen.

**”UNDER 2024 UPPGICK DE TOTALA
INVESTERINGSUTSLÄPPEN FRÅN
DE 308 MILJARDÄRERNA I
OXFAMS UNDERSÖKNING TILL
586 MILJONER TON CO₂-E PER ÅR.
OM DE VORE ETT LAND, MED BARA
308 INVÅNARE, SKULLE DET RANKAS
SOM DET 15:E MEST FÖRORENANDE
LANDET I VÄRLDEN.”**

2.1.1. MILJARDÄRERS INVESTERINGAR

Dollarmiljardärer dominerar den globala ekonomin: de kontrollerar 17 av de 50 största börsnoterade företagen i världen, antingen som VD eller som huvudinvesterare.⁹⁸ Hur miljardärer investerar sina pengar, och det inflytande de utövar över företagen de kontrollerar, har en betydande påverkan på företagens utsläpp. Med 45 dollarmiljardärer är Sverige ett av länderna i världen med högst antal dollarmiljardärer per capita.⁹⁹

**”6 AV DESSA 308
MILJARDÄRER ÄR SVENSKAR.
I GENOMSNITT SLÄPPER DE UT ÖVER
21 TUSEN TON CO₂ PER PERSON OCH ÅR
GENOM SINA INVESTERINGAR.
DET ÄR LIKA MYCKET UTSLÄPP SOM
OM DE VAR OCH EN HADE FLUGIT
JORDEN RUNT MED EN PRIVATJET
106 GÅNGER.”**

Oxfam har räknat på miljardärers investeringsutsläpp för de 500 rikaste miljardärerna i världen. Data kunde hittas för 308 av miljardärerna, med utsläppsdata för 470 företag (se metod i ruta 5). Under 2024 uppgick de totala investeringsutsläppen från de 308 miljardärerna i Oxfams undersökning till 586 miljoner ton CO₂-e per år. Om de vore ett land, med bara 308 invånare, skulle det rankas som det 15:e mest förorenande landet i världen. 6 av dessa 308 miljardärer är svenskar. I genomsnitt släpper dessa 6 personer ut över 21 tusen ton CO₂ per person och år genom sina investeringar. Det är lika mycket utsläpp som om de var och en hade flugit jorden runt med en privatjet 106 gånger.

Ett svenskt exempel är olje- och biodrivmedelsföretaget Preem. Företaget ägs av den etiopisk-saudiska miljardären Mohammed Al-Amoudi. Under energikrisen 2022 gjorde Preem en bruttovinst på 16,2 miljarder SEK, med bruttovinstmarginal på 10 % och betalade ut 2,8 miljoner SEK i utdelningar till aktieägare. Enligt Preems senaste årsrapportering släppte företaget ut över 7,5 miljoner ton CO₂-e (scope 1, 2 och 3).¹⁰⁰ Det är mer än hela Sveriges territoriella utsläpp samma år, 47,5 miljoner ton CO₂-e.¹⁰¹

Majoriteten av de företag som miljardärerna har inflytande över utmärker sig inte som ledande i klimatomställningen. Av de undersökta företagen har 20 % ökat sina utsläpp sedan 2020. Två tredjedelar är inte i linje med 1,5 °C-målet i Parisavtalet, och en tredjedel av företagen har klimatomställningsplaner i linje med en uppvärmning på över 4°C.¹⁰²

Analysen visar att världens rikaste människor tenderar att investera i mycket mer förorenande företag än genomsnittet. Oxfams analys visar att för varje investerad miljon dollar producerar miljardärers investeringar mer än två och en halv gånger mer utsläpp än S&P 1200. S&P Global 1200 är ett investeringsindex som täcker 31 länder och cirka 70 % av den globala aktiemarknaden. Nästan 60 % av dollarmiljardärers investeringar klassificeras som investeringar i sektorer med hög klimatpåverkan, såsom gruv-, olje- eller gasbolag, jämfört med 49 % för S&P 1200.¹⁰³ 14 % av deras förmögenhet kommer från företag med intäkter från fossila bränslen, jämfört med 9 % för S&P 1200, en 55 % högre andel.¹⁰⁴

Dollarmiljardärer skulle kunna styra sina investeringar mot mindre klimatskadliga företag. Om de istället valde en investeringsfond som prioriterar god prestation inom miljö, socialt ansvar och styrning (ESG) skulle det leda till 23 gånger lägre utsläpp.¹⁰⁵

2.1.2. BANKERS OCH INVESTERINGSFONDERS KATALYSERANDE ROLL

Banker och investeringsfonder har en betydande roll när det kommer till företags agerande och möjligheter. Klimatomställningen förutsätter finansiering till företag och projekt som accelererar omställningen, och därför har banksektorn en central roll i att förvärra klimatkrisen eller accelerera omställningen. Räkna man in scope-3 utsläppen kan finanssektorn ha ett större koldioxidavtryck än företag inom fossilindustrin. Detta beror på att även om deras scope 1- och 2-utsläpp kan vara relativt låga, kan deras scope 3-utsläpp vara mycket höga på grund av den finansiering som banker tillhandahåller för nya projekt inom fossila bränslen. En studie av Oxfam Frankrike fann att de tre mest förorenande företagen i Frankrike var banker: BNP Paribas, Crédit Agricole och Société Générale. Det fossilbränslebaserade företaget Total kom på fjärde plats.¹⁰⁶

Klimatforskare och den internationella energimyndigheten, IEA (International Energy Agency), är eniga om att investeringar i utvinningen av nya fossilreserver strider mot Parisavtalet och att det inte behövs fler olje- och gaskällor för att klara energibehoven under omställningen till förny-

bart.^{107,108} Trots detta har världens 65 största banker investerat 7,9 biljoner SEK i fossilbränsleindustrin i över nio år (mellan 2016 och 2023).¹⁰⁹ Det är mer än Sveriges årliga BNP,¹¹⁰ och över 7 gånger mer än det globala målet för klimatfinansiering på 100 miljarder dollar.¹¹¹

**"VÄRLDENS 65 STÖRSTA BANKER
HAR INVESTERAT 7,9 BILJONER SEK
I FOSSILBRÄNSLEINDUSTRI
I ÖVER NIO ÅR."**

I Sverige fortsätter SEB, Danske Bank och Nordea att investera miljarder i fossilindustrin. Enligt en ny granskning från FairFinance och Naturskyddsföreningen har dessa tre banker tillsammans gett 60 miljarder SEK i nya lån till fossilbolag de senaste två åren, varav 22 miljarder till bolag som söker nya olje- och gasreserver att exploatera.¹¹² Utforskning av nya fossilkällor att exploatera äger framför allt rum i Arktis samt i Namibia, Kongo, Ghana, Nigeria och Ekvatorialguinea. Senast i juni 2025 kom nyheten att Nordea backar från sina hållbarhetskrav och öppnar för nya lån till företag som arbetar med de mest miljöförstörande formerna av oljeutvinning: oljesand, skifferolja och borrhinar i känsliga ekosystem såsom långt norr i Arktis.¹¹³

**"ENLIGT EN NY GRANSKNING HAR
DESSA TRE BANKER TILLSAMMANS
GETT 60 MILJARDER SEK I NYA
LÅN TILL FOSSILBOLAG DE SENASTE
TVÅ ÅREN, VARAV 22 MILJARDER
TILL BOLAG SOM SÖKER NYA
OLJE- OCH GASRESERVER
ATT EXPLOATERA."**

**"TOTALT SATSAR SVENSKA
FONDBOLAG OCH PENSIONS FONDER
ÖVER 200 MILJARDER AV
SVENSKARNAS SPARPENGAR
I FOSSILINDUSTRIN."**

Efter Nordea är det den statliga pensionsfonden AP7 som investerar mest i fossilindustrin, inklusive företag med stora expansionsplaner. År 2024 investerade AP7 45 miljarder SEK i fossilbolag.¹¹⁴ Totalt satsar svenska fondbolag och pensionsfonder över 200 miljarder av svenskarnas sparpengar i fossilindustrin.¹¹⁵

2.2. POLITISK MAKT

Målet för en stark demokrati ska vara politisk jämlikhet, enligt principen "en person, en röst". Men bland andra forskare vid Göteborgs Universitet har visat att politiska förslag som stöds av de rika har större chans att genomföras än de som stöds av låginkomsttagare,¹¹⁶ det gäller även i Sverige. Det finns flera förklaringsmodeller till varför det är så, men vad som blir allt tydligare är just att den politiska spelplanen och de politiska besluten många gånger ger utfall som gynnar de allra rikaste.¹¹⁷ Ett extremt exempel är Elon Musk, världens rikaste man, som var en av de mäktigaste tjänstemännen i USA:s historia under våren 2025 efter att ha stöttat och finansierat Donald Trumps presidentkampanj.¹¹⁸

När ekonomiska tillgångar koncentreras hos ett fåtal individer innebär det större möjligheter för dem att påverka samhället. Och när det gäller klimatfrågan är klimatförnekelse och påverkan för att fördröja omställningen ett välstuderat problem.

Det finns flera sätt att påverka samhällsdebatten och politiska beslut. Dessa inkluderar direkt och indirekt kontakt med beslutsfattare (lobbying); försök att påverka den offentliga debatten i policyfrågor (opinionsbildning); och finansiella investeringar för att stödja dessa aktiviteter, särskilt donationer till politiker och politiska partier (politiska utgifter). Att individer och organisationer påverkar politiska beslut är en del av demokratin. Men för att värna demokratin behövs hög tillit och transparens i systemet. Resursstarka aktörer har större kapacitet att påverka och därför är transparens centralt.

Framförallt i USA har journalister och forskare visat hur företag, konservativa stiftelser och tanke-smedjor, individer, branschorganisationer, reklam och PR-byråer samt medier bildat en så kallad "klimatförnekelsemaskin" (se ruta 5). Forskarna Kjell Vowles, Kristoffer Ekberg och Martin Hultman har visat att dessa klimatfördröjande krafter också finns i Sverige.¹¹⁹

RUTA 5: KLIMATFÖRNEKELSEMASKINEN – FORSKARNAS MODELL FÖR KLIMATFÖRNEKARNA

I slutet av 1980-talet engagerade sig en bred uppsättning aktörer i en kamp för att kontrollera den offentliga diskussionen kring klimatförändringar och klimatpolitiska åtgärder. Trots sin kunskap om den globala uppvärmningen och dess konsekvenser har många företag och branschorganisationer, i samordning med konservativa tankesmedjor, stiftelser och PR-byråer, bedrivit en långsiktig kampanj för att motsätta sig åtgärder för att minska de koldioxidutsläpp som man vet är ansvariga för klimatförändringar, genom att bland annat sprida klimatdesinformation. Det är det som forskare kallar för klimatförnekelsemaskinen.¹²⁰

Under åren har klimatförnekelse utvecklats från ett direkt förnekande av att klimatkrisen existerar, till att förneka att klimatkrisen har orsakats av människan, till att till sist förneka allvaret i klimatkrisens konsekvenser. Mjuk klimatförnekelse (eller "soft denial") ifrågasätter inte direkt uppvärmningen av klimatet, men underskattar systematiskt allvaret, överdriver osäkerheter eller hävdar att lösningar är för dyra eller tekniskt omöjliga.¹²¹ Mjuk klimatförnekelse använder subtila strategier för att fördröja eller förhindra meningsfulla klimatåtgärder. Till exempel används argument såsom att mer forskning och utredningar behövs; ekonomisk alarmism, där man betonar kortsiktiga ekonomiska kostnader; teknologisk optimism, där man hävdar att framtida tekniska lösningar kommer att lösa problemet; individualisering av ansvaret, där fokuset flyttas från systemiska åtgärder till individers val; eller också "whataboutism", där man pekar på andra länders utsläpp.¹²²

RUTA 6: LOBBYING I SVERIGE

Det är vanligt att höra om lobbying i ett amerikanskt sammanhang eller EU-sammanhang. Men Sverige är inget undantag. I Sverige har lobbyverksamheten ökat markant de senaste decennierna, från ett hundratal lobbyister på 1990-talet till 700–800 lobbyister år 2013, enligt SVT.¹²³

Detta beskrivs i den statliga utredningen Ökad insyn i politiska processer som överlämnades till regeringen i maj 2025.¹²⁴ Utredningen drog ett flertal viktiga slutsatser:

- **Mer påverkansarbete och minskad granskning.** PR-branschen har haft en stor tillväxt under de senaste decennierna, och påverkansarbete i Sverige utförs i allt större utsträckning av konsulter. Samtidigt som de som arbetar med att föra ut ett specifikt budskap är alltmer resursstarka, blir journalisterna allt färre. Det innebär ett ökat påverkansarbete parallellt med en minskad granskning av den politiska maktutövningen och aktörers agerande utifrån den professionella journalistikens kriterier.
- **Otillräcklig insyn.** Nuvarande regelverk ger otillräcklig insyn i lobbyisters kontakter med politiska beslutsfattare.
- **Ökande korruption.** Korruptionen i Sverige är låg men rapporteras öka, huvudsakligen inom ramen för vänskapliga kontakter. I Transparency Internationals senaste mätning har Sverige fallit till sitt lägsta betyg någonsin vad gäller korruption.¹²⁵
- **Svängdörrsfenomenet har blivit vanligare.** Sverige är ett litet land där informella kontakter och personliga nätverk kan öppna upp dörrar för lobbyister. Det kan också finnas en ökad risk för vänskapskorruption eller intressekonflikter. Våren 2014 arbetade 224 tidigare svenska politiker som konsulter vid PR-byråer som erbjuder lobbyrådgivning.

2.2.1. FÖRETAGS PÅVERKAN PÅ POLITIKEN

Redan på 1970- och 1980-talen hade oljebolaget Exxon Mobiles egna forskare förstått konsekvenserna av växthusgaser och företaget förstod att kunskap om klimatkrisen skulle bli ett hot mot deras verksamhet.¹²⁶ Sedan dess har företaget blivit (ö)känt för att driva och finansiera klimatförnekelsekampanjer, och har stämts i domstol för detta.¹²⁷ I USA spenderar företag i genomsnitt 277 000 US-dollar per år på klimatförnekande lobbying, och fossilföretag står för den överväldigande majoriteten.¹²⁸ De årliga utgifterna från Shell, BP, ExxonMobil, Chevron och Total för insatser att kontrollera, fördröja eller förhindra klimatpolitik uppgick till 201 miljoner dollar 2019.¹²⁹

Hur kan världen förvänta sig att ledare ska begränsa användningen av fossila bränslen om de som producerar och säljer fossila bränslen sitter med vid förhandlingsbordet? Fossilbränsleindustrin skickade 2 456 lobbyister till COP28 och 1 773 till COP29, fler än delegaterna från de 10 mest klimatsårbara länderna tillsammans (1033). Båda konferensernas ordförande hade tidigare arbetat för oljebolag.

**"SHELLS CHEFSRÅDGIVARE FÖR
KLIMATFÖRÄNDRINGAR MEDGAV ATT
FÖRETAGET HADE PÅVERKAT PARISAVTALET,
INKLUSIVE DEN OMSTRIDDA ARTIKEL 6,
SOM GÖR DET MÖJLIGT ATT ANVÄNDA
KOLDIOXIDMARKNADER FÖR ATT KÖPA
KREDITER FÖR UTSLÄPPSMINSKNINGAR
SOM GJORTS PÅ ANNAT HÅLL,
ISTÄLLET FÖR ATT DIREKT MINSKA
SINA EGNA UTSLÄPP."**

År 2018 medgav Shells chefsrådgivare för klimatförändringar att företaget hade påverkat Parisavtalet, inklusive den omstridda Artikel 6, som gör det möjligt för företag och länder att använda koldioxidmarknader för att köpa krediter för utsläppsminskningar som gjorts på annat håll, istället för att direkt minska sina egna utsläpp.¹³⁰

Ett svenskt exempel på hur politiska beslut verkar ha utformats utifrån företagsintressen, i strid med vad som krävs från klimat- och miljöperspektiv, lokalbefolkningens intresse och grundlagens

regler, är kalkbrytningen på Gotland. Cementindustrin står för 8 % av världens koldioxidutsläpp. På Gotland är det inte bara klimatet som hotas av cementproduktionen, utan också grundvattnet. Byggmaterialföretaget Cementa, numera Heidelberg Materials, fick grönt ljus 2022 av mark- och miljödomstolen för att fortsätta bryta kalk i Slite på Gotland i 4 år till för att producera cement. Detta trots att tunga remissinstanser såsom Naturvårdsverket och Länsstyrelsen på Gotland yttrat sig emot det. Beslutet kom efter många vändor i frågan, där Löfvenregeringen föreslog en tillfällig lag för att gå runt domstolsbeslutet om att Cementa inte skulle få exploatera området. Debatten präglades av uppblåsta argument om att det annars skulle bli cementbrist och uppstå massarbetslöshet i Sverige. Dessa argument ifrågasattes och motbevisades av flera aktörer, inklusive Länsstyrelsen och Tillväxtverket.¹³¹ Trots att Lagrådet slog fast att lagen bröt mot grundlagen röstade riksdagen igenom lagen i strid med juridisk expertis och expertmyndigheter. Därefter skickade Cementa en ny ansökan som blev beviljad.

Exemplet visar på en aktiv lobbying gentemot beslutsfattare och en PR-kampanj om cementbrist och arbetslöshet som påverkade den allmänna debatten i frågan.¹³² Enligt två professorer i miljö rätt är Cementa-fallet också ett exempel på hur lobbyister och företag spridit myter om svensk lagstiftning.¹³³

2.2.2. RIKA INDIVIDERS INFLYTANDE ÖVER DEBATTEN OCH POLITIKEN

Ett välkänt exempel på individer som har haft en stor roll i klimatförnekelsemaskinen är miljardärbröderna Koch i USA. Mellan 1997 och 2018 blev de förmögna genom fossilindustrin och de har investerat över 145 miljoner amerikanska dollar i 90 organisationer som drivit klimatförnekelsekampanjer.¹³⁴ Oljemiljardärerna Farris och Dan Wilks, även de i USA, har donerat miljontals dollar till högerinriktade medieorganisationer som främjar klimatförnekande.¹³⁵ Kopplingen till medier är en farlig komponent i spridningen av desinformation. I Frankrike köptes TV-kanalen CNews upp av högerextrema fossilmiljardären Vincent Bolloré, som omprofilerade det till en fransk motsvarigheten till Fox News.¹³⁶ Kanalen fick 80 000 euro i böter 2024 för att ha sänt klimatdesinformation, det vill säga vilseledande information om klimatkrisen.¹³⁷

Sverige är ingen stor oljeproducent och därmed finns inte lika extrema exempel på individer som skapat sin förmögenhet genom utvinning av fossila bränslen. I Sverige finns det dock en enskild familj, Wallenberg, som genom Wallenbergsfären har ett betydande inflytande över den svenska ekonomin, och därmed också politiken. Familjens investeringsföretag Investor var värt nästan 900 miljarder SEK 2024.¹³⁸ Familjen Wallenberg beräknas ha indirekt kontroll över ungefär en tredjedel av Sveriges BNP.¹³⁹ Jacob Wallenberg, ordförande i Svenskt Näringsliv och familjens investeringsföretag Investor, har själv uppgett i Aktuellt i SVT att han har stort makt, mycket att säga till om och direktkontakt med svenska statsministrar.¹⁴⁰ I stycke 2.3. beskriver vi hur Jacob Wallenberg aktivt lobbade för att svenska staten skulle gå in och rädda flygbolaget SAS under covid-19-pandemin.

2.2.3. PR-BYRÅERS OCH TANKESMEDJORS PÅVERKAN

En annan typ av aktör är stiftelser och tankesmedjor. Nätverket Atlas Network är ett välkänt exempel på aktörer som har haft en central roll i att utforma nyliberal och konservativ politik i västvärlden. De har även en roll i att sprida klimatdesinformation och demonisera klimataktivisterna.¹⁴¹ Atlas är ett globalt nätverk bestående av över 500 libertarianska, frimarknadsinriktade och ultrakonservativa tankesmedjor.¹⁴² Bland medlemmarna finns inflytelserika tankesmedjor som Heritage Foundation, Cato Institute och Heartland Institut och de svenska tankesmedjorna Timbro, Ratio, Captus och Centrum för rättvisa. Nätverket har finansierats av bland annat oljebolag och oljefonder såsom Exxon Mobile, Shell, BP och Koch-bröderna.¹⁴³

I Sverige kan majoriteten av tankesmedjorna delas upp i två grupper: de som finansieras av näringslivet och de som finansieras av fackföreningar. Arbetsvärlden genomför en årlig analys av svenska tankesmedjor, där 19 tankesmedjor ingick i den senaste kartläggningen (2024). Av dessa var 11 knutna till näringslivet och 4 till fackföreningar. 2024 syntes tankesmedjor som backas av näringslivet 4 gånger mer i svenska medier än de som stöds av fackföreningar. De har mycket större resurser att påverka: näringslivsstödda tankesmedjor uppgavs 2024 ha 123,5 heltidsanställda, jämfört med 19 heltidsanställda för de fackligt finansierade tankesmedjorna.¹⁴⁴

De stora resurserna till näringslivsstödda tankesmedjor kommer främst från en centraliserad organisation av näringslivet: Svenskt Näringsliv. Svenskt Näringsliv samlar 60 000 företag och 49 bransch- och arbetsgivarorganisationer.¹⁴⁵ De finansierar påverkansarbete genom Stiftelsen Fritt Näringsliv som i sin tur finansierar flera tankesmedjor, som Timbro, Environment and Public Health Institute (EPHI), Ratio och Frivärld.¹⁴⁶ Inför valåret 2026 rapporteras Svenskt Näringsliv investera rekordsumman 200 miljoner SEK i Timbro, Frivärld och andra påverkansprojekt.¹⁴⁷ Captus och Den nya välfärden är kopplade till näringslivet, men vi har inte kunnat verifiera deras finansieringskällor.

Timbro är Sveriges största tankesmedja, med tre gånger så många omnämnanden i svenska medier som den som kommer närmast.¹⁴⁸ De beskriver sig som Nordens främsta marknadsliberala tankesmedja, med uppdrag att långsiktigt opinionsbilda för marknadsekonomi, fri företagsamhet, individuell frihet och ett öppet samhälle.¹⁴⁹ Timbro får ett årligt stöd på 30 miljoner SEK av Svenskt Näringsliv. Ett stort antal Timbroprofiler är kopplade till Moderaterna.¹⁵⁰

I Sverige har de borgerliga tankesmedjorna Timbro, Den nya Välfärden, Captus och forskningsinstitutet Ratio, alla backade av Svenskt Näringsliv, också tidigare bidragit till den svenska klimatförnekelsemaskinen; med flera rapporter publicerade under 1980- och 1990-talet med argument som bidragit till att fördröja klimatomställningen.¹⁵¹ Ett exempel är medborgarnas miljömanifest som Timbro publicerade tillsammans med Den nya Välfärden 1990, som argumenterar för marknadslösningar och konsumentmakt, det vill säga att lägga ansvaret på individen; och mot statlig inblandning i klimatfrågan.¹⁵² Under samma period vände Moderaterna position i klimatpolitiken, från att partiet sett klimatkrisen som en ödesfråga och förespråkade koldioxidskatter, till att man motsatte sig statlig inblandning i klimatfrågan.¹⁵³

Rapportering av Eigil Söderin och Jan Lindsten från Dagens ETC och Supermiljöbloggen har visat att Timbro 1998, när Ulf Kristersson var marknadschef där, fått hundratusentals kronor av nätverket Atlas. En stor del av summan kom direkt från oljebolaget Exxon och målet var att driva påverkanskampanjer mot miljöregleringar i Sverige.^{154,155} Rapporteringen baseras på hundratals mejl, fax och kopior på transaktioner, och har bekräftats av Mattias Bengtsson, dåvarande VD för Timbro.¹⁵⁶ Under samma period gav Timbro ut tidningen Ekvilibrium, där klimatförnekare lyfts fram och miljöhotet spelas ner.¹⁵⁷

Det ekonomiska stödet visar på banden mellan Atlas Network och Timbro. Något som också syns genom bland annat vänskap mellan Timbrogrundaren Sture Eskilsson och Atlaschefen, och att

unga borgerliga politiker såsom Romina Pourmokhtari (L), numera klimatminister, fortsatt skickas till USA för att träffa konservativa tankesmedjor som en del av Timbros utbildningsprogram.¹⁵⁸ Idag sprids fortfarande klimatförnekelse av vissa av dessa tankesmedjor. Rubriken på Den nya välfärdens senaste tidnings nummer visar tydligt på det: "Klimatet är inget problem för Sverige".¹⁵⁹

Regelverket om lobbying på EU-nivå ger allmänheten insyn i det som sker genom att alla möten med lobbyister ska skrivas ner i ett register.¹⁶⁰ En ny analys från The Good Lobby har visat att många PR-byråer och advokatbyråer lobbar åt fossilindustrin gentemot EU, vilket ofta går emot uttalade hållbarhetsmål. En av dessa byråer är Rud Pedersen Public Affairs, en nordisk PR-byrå med verksamhet i Sverige som, enligt en analys från The Good Lobby som The Guardian rapporterat om, tagit emot över en miljon SEK från fossilindustrin 2024.^{161, 162}

2.3. SVENSK STORSATSNING PÅ FLYGET I BRINNANDE KLIMATKRIS – ETT SAMMANFATTANDE EXEMPEL

Ett tydligt exempel på politiska beslut som påverkats av rika individer och företag är satsningarna nuvarande och tidigare regering gjort på flyget.

Statliga investeringar i flygbolaget SAS

Under covid-19-pandemin gick det dåligt för flygbranschen. Wallenbergssfären var då den största enskilda ägaren av flygbolaget SAS, förutom danska och svenska staten. Dagens Industri har rapporterat om offentliga sms och mejl-konversationer mellan Jacob Wallenberg och dåvarande infrastrukturminister Tomas Eneroth (S), näringsminister Ibrahim Baylan (S) och finansminister

Magdalena Andersson (S). De visar hur Jacob Wallenberg tryckt på för att få regeringen att besluta om kapitaltillskott till SAS,¹⁶³ och i juni 2020 investerade svenska regeringen 5 miljarder SEK i SAS, samtidigt som den danska staten sköt till 6 miljarder.¹⁶⁴ Krisen fortsatte och regeringens stöd till SAS och flygsektorn uppgick under pandemin till totalt 16 miljarder SEK.¹⁶⁵ Medan skattepengar pumpades in i bolaget minskade Wallenbergssfären sitt ägande från 6,5 % till 3,4 %.¹⁶⁶

**"OFFENTLIGA SMS OCH
MEJL-KONVERSATIONER VISAR
HUR JACOB WALLENBERG TRYCKT PÅ
FÖR ATT FÅ REGERINGEN ATT BESLUTA
OM KAPITALTILLSKOTT TILL SAS."**

Slopad flygskatt

Efter pandemin fortsatte utmaningarna för flygbranschen. År 2024 hade flygandet på Swedavias flygplatser minskat med 23 % i jämförelse med toppen 2017.¹⁶⁷ År 2023 gick en rad näringslivstoppar ut och argumenterade för nya satsningar på Arlanda och en slopad flygskatt.¹⁶⁸ Några månader senare berättade infrastrukturminister Andreas Carlson (KD) att han ville slopa flygskatten, i strid med klimatminister Romina Pourmokhtaris (L) åsikt.¹⁶⁹ Efter förhandlingar föreslog regeringen en halverad flygskatt.¹⁷⁰ Då kom Ryanair in i debatten, med ett löfte om att fördubbla trafiken i Sverige om regeringen slopade flygskatten helt.¹⁷¹ Och så gjorde regeringen i höstbudgeten 2024,¹⁷² i linje med Svenskt Näringslivs remissvar i frågan.¹⁷³

Forskare och remissinstanser, inklusive Naturvårdsverket och miljöorganisationer, är eniga om att en slopad flygskatt är ett steg i fel riktning för Sveriges klimatpolitik.¹⁷⁴ Det leder automatiskt till ökad flygtrafik, vilket är ett uttalat mål för regeringen och Ryanair. Forskare vid KTH och Chalmers menar istället att flygandet behöver halveras i rika länder jämfört med innan pandemin för att nå klimatmålen.¹⁷⁵ Anledningen är att det inte finns tillräckliga tekniska lösningar för att minska på flygandets utsläpp inom tidsramen som krävs för att mildra klimatkrisen.

Bromma flygplats för privatflyg

Trots brinnande klimatkris har regeringen dessutom stått fast vid att hundratals miljoner kronor i skattepengar ska gå till att hålla Bromma flygplats vid liv, trots att bland annat Swedavia och Stockholms Handelskammare förespråkar att den avvecklas. Regeringens beslut innebär att Stockholms skattebetalare tvingas subventionera flygplatsen, där 90 % av flygningarna är privatflyg efter att nästan all reguljär trafik flyttats till Arlanda.^{176, 177}

Satsningar på flyget i statens budget

Sammantaget satsade Tidöregeringen 10 gånger mer på flyget än på klimatet i vårbudgeten 2024. Det går emot folkviljan: 2024 hade flygandet minskat med 29 % sedan toppen 2017,¹⁷⁸ medan tågresor upptog en större andel av resandet.¹⁷⁹ Höginkomsttagare och boende i storstadsregioner står för majoriteten av flygutsläppen och gynnas därmed mer av den slopade flygskatten. Att investera i flyget går också rakt emot vetenskapen.

KAPITEL 3

VÅRA

FÖRSLAG PÅ

POLITISKA

ÅTGÄRDER

3. VÅRA FÖRSLAG PÅ POLITISKA ÅTGÄRDER

Det står klart att omedelbara politiska åtgärder behövs för att förhindra en mycket allvarlig klimatkris. Dagens ökande ekonomiska ojämlikhet och skeva maktfördelning undergräver och i vissa fall omöjliggör klimatomställningen. Själva förekomsten av extrem rikedom driver upp utsläppen, och samma ideologier och maktodynamik som skapat ökad ojämlikhet låter företag och deras rika ägare undvika regleringar och håller världen fortsatt beroende av fossila bränslen. Överallt måste regeringar bryta denna onda cirkel.

En framgångsrik svensk klimatpolitik kan och måste balansera en omedelbar och omfattande omställning och utsläppsminskning med en omfattande omfördelningspolitik som minskar klyftorna och polariseringen. Ökad transparens är en förutsättning för detta. Politiken måste vara lyhörd för den majoritet av befolkningen som önskar en mer ambitiös klimatpolitik och dessutom leva upp till de klimatåtaganden som gjorts. Det gäller både för en nationell klimatomställning och för att stötta och möjliggöra för länder med utbredd fattigdom att hantera den klimatkris de drabbas så hårt av trots att de själva inte orsakat den.

OXFAM SVERIGE ANSER ATT EN JÄMLIK OCH RÄTTVIS KLIMATOMSTÄLLNING INNEBÄR ÅTGÄRDER SOM:

- 1 Minskar ojämlikheten och låter rika förorenare betala.
- 2 Ökar transparensen, begränsar de ultrarikas och fossilindustrins inflytande och möjliggör för andra röster att komma till tals.
- 3 Främjar en ny ekonomisk modell för mänskligt välbefinnande och planetens välmående.

3.1. MINSKA OJÄMLIKHETEN OCH LÅT RIKA FÖRORENARE BETALA

De rikaste individerna bör bidra till att betala för omställningen

En person från de rikaste 1 % i Sverige släpper i genomsnitt ut 11 gånger mer än en person från de 50 % med lägst inkomst. Samtidigt har utsläppen ökat för de rikaste 1 % mellan 1990 och 2022, medan resten av befolkningens utsläpp har minskat. Det är orimligt, och den utvecklingen måste brytas.

De som har störst ansvar för klimatkrisen, störst kapacitet att ställa om och är resursstarka är de som också ska bidra mest till klimatomställningen. En undersökning gjord av Ipsos för Earth for All visar att svenskarna stödjer förorenaren betalar-principen:¹⁸⁰

- 66 % tycker att personer och företag med högre utsläpp ska betala högre skatt. Pengarna ska fördelas bland dem som förorenar mindre.
- 66 % stödjer högre skatt för höginkomsttagare och 58 % en förmögenhetsskatt om pengarna används till att finansiera stora förändringar av ekonomi och livsstil.
- 64 % stödjer att omställningen ska bekostas av högre skatt för stora företag.

En ökad beskattning av de allra rikaste skulle generera skatteintäkter som kan användas för att finansiera klimatomställningen och kan dessutom minska de allra rikastes konsumtionsutrymme. Genom att investera dessa skatteintäkter i en rättvis klimatomställning kan vi öka jämlikheten, stötta grupper med låga ekonomiska marginaler att ställa om och bygga en ökad social acceptans för omställningen.

Sverige har ett ansvar att bidra till klimatfinansiering till länder med utbredd fattigdom

Klimatojämligheten mellan länder är fortsatt omfattande där rika länder som Sverige har höga utsläpp per capita och där länder med utbredd fattigdom, som ofta har låga utsläpp, samtidigt drabbas hårdast av klimatkrisens konsekvenser. Sverige har höga utsläpp per capita idag och en stor klimatskuld. Svenska historiska utsläpp orsakar redan idag klimatskador runt om i världen. Sverige måste ta ansvar och kompensera med finansiering till länder med utbredd fattigdom och som är särskilt utsatta för klimatkrisens konsekvenser.

OXFAM SVERIGE FÖRESLÅR ATT SVERIGES REGERING:

Inför en ny förmögenhetskatt på svenska mångmiljonärer och miljardärer

Skattesatser på 2 % för nettoförmögenheter över 50 miljoner SEK, 3 % på nettoförmögenheter över 500 miljoner SEK och 5 % på nettoförmögenheter över 10 miljarder SEK skulle kunna generera cirka 158 miljarder SEK varje år.

Stödjer en internationell förorenarskatt på fossila företag

Enligt Oxfams beräkningar skulle en internationell förorenarskatt på vinsterna från 590 fossila företag kunna generera över 400 miljarder USD per år. Summan skulle kunna täcka en stor del av kostnaderna för klimatskador i länder med utbredd fattigdom. 585 av världens största och mest förorenande fossila företag gjorde 583 miljarder USD i vinst under 2024, en ökning på nästan 70 % sedan 2019.¹⁸¹

Inför en progressiv flygskatt

Inför en progressiv flygskatt som innefattar alla passagerarflyg och privatflyg och som baseras på hur frekvent man flyger. Den tidigare svenska flygskatten gällde endast flyg med fler än tio passagerare. Moms behöver även införas för både utrikesflyg och inrikesflyg. En ny studie har beräknat att en sådan flygskatt i EU skulle kunna innebära en ökning av skatteintäkterna med över 50 miljarder euro för hela EU. Som jämförelse kostade EU:s gemensamma jordbrukspolitik 55,7 miljarder euro år 2021.¹⁸²

Inför förbud av eller hög beskattning på lyxkonsumtion i form av privatflyg och lyxjakter

Förbud eller öka skatter på lyxprodukter och aktiviteter som är överdrivet koldioxidintensiva, såsom privatflyg och lyxjakter. Om ett förbud inte genomförs bör dessa lyxvaror beskattas med höga straffskatter på 90 % eller mer. Höga skatter på sådana lyxvaror skulle minska överdriven konsumtion samtidigt som staten får in skatteintäkter från de allra rikaste som kan finansiera klimatomställningen.

Inför arvsskatt på stora förmögenheter

Sverige bör införa en progressiv arvsskatt som ska appliceras på överföringar av särskilt stora förmögenheter. Oxfam uppskattar att hela 69 % av svenska dollarmiljardärers förmögenheter år 2024 kommer från arv.¹⁸³ En arvsskatt är en av de mest progressiva och legitima formerna av beskattning då den fokuserar på oförtjänt förmögenhet och därmed också motsäger den gamla myten om att alla rika har arbetat hårt för att förtjäna sin rikedom. En arvsskatt skulle innebära att tidigare generationer som bidragit till den klimatkris vi befinner oss i är med och finansierar klimatomställningen. En arvsskatt är också ett effektivt sätt att minska risken för att förmögenhet fortsätter att koncentreras till några få personer över generationer.

Lever upp till klimatfinansieringsåtaganden

Sverige har en skyldighet att kompensera låg- och medelinkomstländer genom att leverera sin rättvisa andel av höginkomstländers utlovade klimatfinansiering. Sveriges rättvisa andel estimeras på ungefär 0,9 % av finansieringsbehoven.¹⁸⁴ Klimatfinansieringen ska ges i form av bidrag, och inte lån samt ska vara additionella medel vilket innebär att det inte ska finansieras av den befintliga budgeten för internationellt bistånd. Sverige bör också snarast betala ut de tidigare utlovade 200 miljoner SEK till fonden för förluster och skador.

Slutar köpa utsläppsminskningar genom artikel 6 i Parisavtalet

Genom artikel 6 i Parisavtalet köper Sverige idag utsläppsminskningar i länder med mycket lägre utsläpp per person, i stället för att ta eget ansvar och på riktigt stödja låg- och medelinkomstländer genom att leva upp till redan givna klimatfinansieringslöften. Sverige bör inte tillgodoräkna utsläppsminskningar i låg- och medelinkomstländer. Istället för investeringar i artikel 6 borde resurserna gå till ambitiöst klimatarbete på hemmaplan.

3.2. ÖKA TRANSPARENSEN, BEGRÄNSA DE ULTRARIKAS OCH FOSSILINDUSTRINS INFLYTANDE OCH MÖJLIGGÖR FÖR ANDRA RÖSTER ATT KOMMA TILL TALS

De allra rikastes ekonomiska och politiska makt riskerar att underminera vår demokrati och innebär en risk för att klimatpolitiken utformas utifrån de rikastes egna agendor. Detta på bekostnad av bindande klimatåtaganden, liv, natur och den majoritet som vill se en ambitiös klimatpolitik.

De allra rikastes verkliga koldioxidavtryck inkluderar också utsläppen orsakade av finansiering och lobbying för att kunna fortsätta tjäna på att upprätthålla en fossilbaserad ekonomi som i sin tur fördjupar klimatkrisen.

Samtidigt blir rösterna från de som drabbas hårdast av klimatförändringarna och som tillhör de lägre inkomstgrupperna många gånger inte hörda, och vanliga människor ser att deras åsikter spelar allt mindre roll. Det riskerar att urholka människors tillit till samhällsinstitutioner. Utrymmet för att uttrycka sitt missnöje med klimatpolitiken minskar på flera områden. Att klimatpolitikens utformande är inkluderande är både en fråga om rättvisa och effektivitet: kvinnor, låginkomsttagare, ursprungsbefolkningar och andra minoritetsgrupper måste få en plats vid bordet.

För att klimatomställningen ska lyckas och upplevas som rättvis behövs hög tillit i vårt politiska system som möjliggör konstruktiva debatter och konsensusbyggande. Åtgärder för att öka transparensen och låta fler komma till tals bör samverka med åtgärder för att minska utsläppen och finansiera omställningen.

OXFAM SVERIGE FÖRESLÅR ATT SVERIGES REGERING:

(Åter)inför ett förmögenhetsregister

Sverige behöver transparent data och statistik på hur inkomst, kapital, tillgångar, förmögenheter och skulder är fördelat i Sverige och till vilka. Sveriges regering bör återinföra ett register över detta. Det är nödvändigt för att förstå hur läget är i Sverige och vilken politik som behövs. Det behövs även en årlig ojämlikhetsrapport som kartlägger ojämlikheten, dess konsekvenser och föreslår åtgärder.

Ökar transparensen för lobbying och för finansiering av politiska partier

Sveriges regering måste agera för att öka transparensen gällande lobbyisters inflytande över politiken. Det bör göras genom att besluta att all finansiering av politiska partier ska offentliggöras. Dessutom bör information om möten och inspel från lobbyister göras lättillgängligt för allmänheten i form av ett lobbyregister. Det är viktiga åtgärder för att minska skadliga industriernas inflytande över politiken, möjliggöra ansvarsutkrävande och öka allmänhetens tillit till politiken.

Begränsar fossilindustrins inflytande

Begränsa eller förbjud donationer och lobbyverksamhet från fossila företag till partier. Sverige bör också stödja ett förbud mot fossilföretags medverkan i internationella klimatförhandlingar.

Begränsar företags "green washing" och klimatdesinformation

Inför ett förbud eller strikt reglering av grönmålningsannonser och kampanjer som falskt legitimerar förorenande industrier.

Inför regleringar av finanssektorn

Banker och investerare bör förbjudas att finansiera fossilbränsleföretag som saknar robusta planer i enlighet med Parisavtalets 1,5-gradersmål. Dessa planer måste inkludera ett omedelbart

stopp för ny utvinning av fossila bränslen samt utfasning av kol senast 2030 i EU- och OECD-länder, och 2040 i övriga länder. När det gäller olja, gas och tillhörande infrastruktur måste utfasningen ske senast 2040 i EU- och OECD-länder och 2050 globalt.

Förbud även de allmänna pensionsfonderna att investera i fossila bolag som saknar omställningsplaner i enlighet med ovanstående kriterier.

Stärker och skyddar civilsamhällets röst

Genom att skydda och aktivt säkerställa utrymme för medborgarinflytande inklusive rätten att demonstrera och organisera sig. Samt genom att stödja och garantera möjligheter till statlig finansiering för det civila samhällets verksamheter, inklusive för organisationer ledda av miljöförsvarare och aktivister.

Ger civilsamhället en plats vid bordet i klimatplanering och beslutsprocesser på alla nivåer

Detta inkluderar att säkerställa meningsfull medverkan för civilsamhällesorganisationer, fackföreningar, företrädare från marginaliserade samhällen, företrädare för samerna samt barn och unga i utvecklingen och uppföljningen av klimatpolitiken och klimathandlingsplaner.

3.3. FRÄMJA EN EKONOMI FÖR VÄLBEFINNANDE

Långsiktigt vill Oxfam Sverige se en ekonomisk modell där det främsta målet inte är tillväxt till vilket pris som helst, utan istället mänskligt välbefinnande som ser till att alla människor får ett gott liv inom de planetära gränserna. Ett sådant system betyder inte att svenskar får sämre levnadsstandard. Det handlar snarare om att ändra lagar och incitament för att öka livskvaliteten där alla människor har möjlighet att leva och utvecklas i harmoni med naturen. För att göra det krävs en djupgående förändring av våra ekonomiers syfte och utformning.

Forskning visar att det är möjligt att få slut på den globala fattigdomen, tillgodose allas behov och skapa goda liv för alla inom planetens gränser, med mycket mindre energi och resurser än vad som används idag. Anständig levnadsstandard kan uppnås för en befolkning på 8,5 miljarder människor med endast 30 % av den nuvarande globala resurs- och energianvändningen.¹⁸⁵ Problemet är alltså inte att vi inte producerar tillräckligt, utan snarare fördelningen av resurser.

OXFAM SVERIGE FÖRESLÅR ATT SVERIGES REGERING:

Fasar ut målet om BNP-tillväxt och antar nya mått för framsteg

Sveriges riksdag och regering fasar ut målet om BNP-tillväxt och sätter nya mått för framsteg i centrum för den offentliga politiken. Dessa mål måste fokusera på jämlikhet, mänskligt välbefinnande och planetens hälsa.

Främjar tillräcklighet, det vill säga en reducerad onödig och skadlig konsumtion

Skapa förutsättningar för känslan av att vara nöjd genom att exempelvis förbjuda reklam på klimatskadliga varor och tjänster, och istället satsa på kultur och välfärd.

Begränsar den ekonomiska tillväxten inom sektorer som skadar klimatet och orsakar mänskligt lidande och istället premierar hållbara alternativ

Satsa istället statliga medel på sektorer som gynnar en jämlik omställning såsom gröna industrier, hållbar och förnybar energi och en välfärd för alla. Se till att aktörer inom den sociala ekonomin (som kooperativ, sociala företag och frivilligorganisationer) drar nytta av tillväxten inom reparationsekonomin genom att exempelvis begränsa priserna på reservdelar och inte begränsa licenser för vem som får utföra reparationer.

© Oxfam Sverige, november 2025

Rapportförfattare Astrid Nilsson Lewis och Hanna Nelson, med stöd av Anna Holmqvist, Mira Alestig och Henny Nerin.

Författarna tackar forskarna Kristoffer Ekberg och Emily Ghosh samt advokat Peter Hellman för deras genomläsning och värdefulla kommentarer.

Besök Stockholm Environment Institute's Emissions Inequality Dashboard för den senaste utsläppsdatan efter inkomstgrupp för över 190 länder.

För kommentarer och frågor om rapporten kontakta astrid.nilsson.lewis@oxfam.se eller hanna.nelson@oxfam.se

Formgivning: Camilla Frantzell

Foto:

Sid 28 - Marco Bianchetti, Unsplash

Sid 33 - Ben Klewais, Unsplash

Sid 35 - Oxfam

Illustration:

Sid 14 - Julie Brunet

Publicerad av Oxfam Sverige,
Medborgarplatsen 25, 118 26 Stockholm

SLUTNOTER

- 1 Foster et al. (2025). *Indicators of Global Climate Change 2024: annual update of key indicators of the state of the climate system and human influence*. <https://essd.copernicus.org/articles/17/2641/2025/#section9>
- 2 Mellan 2020 och 2120. Se Oxfam. (2024). *Carbon Inequality Kills: Why curbing the excessive emissions of an elite few can create a sustainable planet for all*. <https://policy-practice.oxfam.org/resources/carbon-inequality-kills-why-curbing-the-excessive-emissions-of-an-elite-few-can-621656/>
- 3 Oxfam. (2025). *Climate Plunder: How a powerful few are locking the world into disaster*. Methodology note. <https://policy-practice.oxfam.org/resources/climate-plunder-how-a-powerful-few-are-locking-the-world-into-disaster-621741/>
- 4 Fair Finance Guide. (2025). *Nya miljardlån till fossilbolag från SEB, Nordea och Danske Bank*. <https://fairfinanceguide.se/sverige/nyheter/2025/nya-miljardlaan-till-fossilbolag-fraan-seb-nordea-och-danske-bank/>
- 5 CSSN Breifing. (2021). CSSN Primer 2021:1 *The Structure of Obstruction: Understanding Opposition to Climate Change Action in the United States*. https://cssn.org/wp-content/uploads/2021/04/CSSN-Briefing_-_Obstruction-2.pdf
- 6 Andre et al. (2024). *Globally representative evidence on the actual and perceived support for climate action*. <http://nature.com/articles/s41558-024-01925-3#Abs1>
- 7 UN Special Rapporteur on Environmental Defenders under the Aarhus Convention. (2024). *State repression of environmental protest and civil disobedience: a major threat to human rights and democracy*. https://unece.org/sites/default/files/2024-02/UNSR_EnvDefenders_Aarhus_Position_Paper_Civil_Disobedience_EN.pdf
- 8 Dagens Nyheter. (2024). *Advokaten Linus Gardell är klimataktivisternas bästa vän*. <https://www.dn.se/sverige/advokaten-linus-gardell-ar-klimataktivisternas-basta-van/>
- 9 Dagens Industri. (2021). *Spelet bakom miljarderna: Wallenbergs sms räddade SAS – "tror frågan är akut"*. <https://www.di.se/nyheter/spelet-bakom-miljarderna-wallenbergs-sms-raddade-sas-tror-fragan-ar-akut/>
- 10 Aktuell Hållbarhet. (2021). *"Otydlig kravbild när SAS fick coronastöd"*. <https://www.aktuellhallbarhet.se/alla-nyheter/nyheter/otydlig-kravbild-nar-sas-fick-coronastod/>
- 11 Regeringen. (2024). *Sänkt flygskatt*. <https://www.regeringen.se/contentassets/53a878f6f4054384bb-43e74ffd93b19b/sankt-flygskatt.pdf>
- 12 Svenskt Näringsliv. (2024). *Remiss av promemorian Sänkt flygskatt*. <https://www.regeringen.se/contentassets/2987dca28eba449884cd84daf98f9110/svenskt-naringsliv.pdf>
- 13 Aktuell Hållbarhet. (2024). *Klimatforskare: Regeringen har fel om flygskatten* <https://www.aktuellhallbarhet.se/energi-och-resurs/transporter/klimatforskare-regeringen-har-fel-om-flygskatten/>
- 14 Mitt i Stockholm. (2024). *BRA lämnar Bromma: "Tror inte flygplatsen överlever"*. <https://www.mitti.se/nyheter/bra-lamnar-bromma-tror-inte-flygplatsen-overlever-6.26.247357.8742f985ed>
- 15 Dagens Nyheter. (2025). *Nästan bara privatflyg kvar på Bromma flygplats: "Åker själv med mops"*. <https://www.dn.se/sverige/nastan-bara-privatflyg-kvar-pa-bromma-flygplats-aker-sjalv-med-mops/>
- 16 Andre et al. (2024). *Globally representative evidence on the actual and perceived support for climate action*. <http://nature.com/articles/s41558-024-01925-3#Abs1>
- 17 Europeiska kommissionen. *Klimatdesinformation*. https://climate.ec.europa.eu/eu-action/climate-disinformation_sv
- 18 Naturvårdsverket. (2025). *Konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser i Sverige och andra länder*. <https://www.naturvardsverket.se/data-och-statistik/konsumtion/vaxthusgaser-konsumtionsbaserade-utslapp-i-sverige-och-andra-lander/>
- 19 Naturskyddsföreningen. (2021). *Konsumtionsbaserade utsläpp – de hittills dolda utsläppen*. <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/konsumtionsbaserade-utslapp-de-hittills-dolda-utslappen/>

- 20 Britannica. *Neoliberalism*. <https://www.britannica.com/money/neoliberalism>
- 21 IPCC. (2023). *Climate Change 2023: Synthesis Report. A Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. <https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/>
- 22 Naturvårdsverket. *Beräkna klimatpåverkan*. <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/luft-och-klimat/berakna-klimatpaverkan/berakning-enligt-ghg-protocol-eller-iso-standard/>
- 23 Oxfam Sverige. (2023). *Sveriges väg till en jämlik och rättvis klimatomställning*. <https://oxfam.se/wp-content/uploads/2023/11/Oxfam.Sveriges-vag-till-en-jamlik-och-rattvis-klimatomstallning.2023.pdf>
- 24 Ripple et al. (2024). *The 2024 state of the climate report: Perilous times on planet Earth*. <https://academic.oup.com/bioscience/article/74/12/812/7808595?login=false>
- 25 Copernicus. (2025). *Global Climate Highlights 2024*. <https://climate.copernicus.eu/global-climate-highlights-2024>
- 26 World Weather Attribution. (2024). *When Risks Become Reality: Extreme Weather In 2024*. <https://www.worldweatherattribution.org/when-risks-become-reality-extreme-weather-in-2024/>
- 27 Oxfam. (2024). *Carbon Inequality Kills: Why curbing the excessive emissions of an elite few can create a sustainable planet for all*. <https://policy-practice.oxfam.org/resources/carbon-inequality-kills-why-curbing-the-excessive-emissions-of-an-elite-few-can-621656/>
- 28 Climate Action Tracker. *Emissions Pathways*. <https://climateactiontracker.org/global/emissions-pathways/>
- 29 Foster et al. (2025). *Indicators of Global Climate Change 2024: annual update of key indicators of the state of the climate system and human influence*. <https://essd.copernicus.org/articles/17/2641/2025/#section9>
- 30 Finanspolitiska rådet (2024). *Särskilda studier från Finanspolitiska rådet 2024/1, Ekonomisk ojämlikhet i Sverige. Översikt av fakta och framtidsutmaningar*. <https://www.fpr.se/download/18.49fb99b31900c-78568c47c4/1718269604731/Ekonomisk%20oj%C3%A4mlikhet%20i%20Sverige.pdf>
- 31 Oxfam and Development Finance International. (2024). *Commitment to Reducing Inequality Index*. <https://policy-practice.oxfam.org/resources/the-commitment-to-reducing-inequality-index-2024-621653/>
- 32 Naturvårdsverket. (2025). *Sveriges klimatutsläpp ökade med 7 procent under 2024*. <https://www.naturvardsverket.se/om-oss/aktuellt/nyheter-och-pessmeddelanden/2025/juni/sveriges-klimatutslapp-okade-med-7-procent-under-2024/>
- 33 Fischer et al. (2023). *How justice shapes transition governance – a discourse analysis of Swedish policy debates*. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09640568.2023.2177842>
- 34 Klimatpolitiska rådet. (2024). *Klimatpolitiska rådets rapport*. <https://www.klimatpolitiskaradet.se/wp-content/uploads/2024/03/klimatpolitiskaradetsrapport2024.pdf>
- 35 Naturvårdsverket. (2025). *Konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser i Sverige och andra länder*. <https://www.naturvardsverket.se/data-och-statistik/konsumtion/vaxthusgaser-konsumtionsbaserade-utslapp-i-sverige-och-andra-lander/>
- 36 Utsläpp från det rikaste 1% i Sverige, 2022: 5,0 miljoner ton CO₂. Utsläpp från lastbilar 2024: 5,7 miljoner ton CO₂-e. enligt Naturvårdsverket. (2024). *Inrikes transporter, utsläpp av växthusgaser*. <https://www.naturvardsverket.se/data-och-statistik/klimat/vaxthusgaser-utslapp-fran-inrikes-transporter/> 5,7 miljoner ton CO₂-e = 4,14 miljoner ton CO₂.
- 37 Utsläpp från det rikaste 0,1% i Sverige, 2022: 2,0 miljoner ton CO₂. Utsläpp från utrikesflyg 2024: 2,14 miljoner ton CO₂-e. enligt Naturvårdsverket. (2025). *Inrikes transporter, utsläpp av växthusgaser*. <https://www.naturvardsverket.se/data-och-statistik/klimat/vaxthusgaser-utslapp-fran-utrikes-sjofart-och-flyg/> 2,14 miljoner ton CO₂-e = 1,56 miljoner ton CO₂.
- 38 Kartha et al. (2020). *The Carbon Inequality Era*. <https://www.sei.org/publications/the-carbon-inequality-era/>

- 39 Ivanova. (2020). *The unequal distribution of household carbon footprints in Europe and its link to sustainability*. *Global Sustainability*. <https://doi.org/10.1017/sus.2020.12>
- 40 Oswald et al. (2020). *Large inequality in international and intranational energy footprints between income groups and across consumption categories*. *Nature Energy*. <https://doi.org/10.1038/s41560-020-0579-8>.
- 41 Chancel (2022). *Global carbon inequality over 1990–2019*. *Nature Sustainability*. <https://www.nature.com/articles/s41893-022-00955-z>
- 42 Ivanova. (2020). *The unequal distribution of household carbon footprints in Europe and its link to sustainability*. *Global Sustainability*. <https://doi.org/10.1017/sus.2020.12>
- 43 Ibid.
- 44 CE Delft. (2023). *CO2 emissions of private aviation in Europe*. https://greenpeace.at/uploads/2023/03/co2_emissions_of_private_aviation_in_europe_def.pdf
- 45 Oxfam. (2024). *Carbon inequality kills*. <https://policy-practice.oxfam.org/resources/carbon-inequality-kills-why-curbing-the-excessive-emissions-of-an-elite-few-can-621656/>
- 46 International Energy Agency. (2023). *The world's top 1% of emitters produce over 1000 times more CO2 than the bottom 1%*. <https://www.iea.org/commentaries/the-world-s-top-1-of-emitters-produce-over-1000-times-more-co2-than-the-bottom-1>
- 47 SOU 2022:15. *Sveriges globala klimatavtryck*. <https://www.regeringen.se/contentassets/4a8366fdf6d-84c2f929ab6e4a216e23f/sveriges-globala-klimatavtryck-sou-202215.pdf>
- 48 Chancel et al. (2023) *Climate Inequality Report 2023, World Inequality Lab Study 2023/1 (2023). Climate Inequality Report*. <https://wid.world/document/climate-inequality-report-2023/>
- 49 Klimatpolitiska rådet. (2025). *Social acceptans för klimatpolitik - vad säger forskningen?* <https://www.klimatpolitiskaradet.se/wp-content/uploads/2025/03/socialacceptansforklimatpolitikvadsagerforskningen.pdf>
- 50 SVT. (2024). *Billigare att tanka – men allt dyrare att ta bussen*. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/granskning-billigare-att-tankamen-allt-dyrare-att-ta-bussen>
- 51 Aftonbladet. (2024). *Dyr kollektivtrafik gör Sverige mindre rättvist*. <https://www.aftonbladet.se/debatt/a/4o91wo/forskare-dyr-kollektivtrafik-gor-sverige-mindre-rattvist>
- 52 Dagens Nyheter. (2025). *Nästan bara privatflyg kvar på Bromma flygplats: "Åker själv med mops"*. <https://www.dn.se/sverige/nastan-bara-privatflyg-kvar-pa-bromma-flygplats-aker-sjalv-med-mops/>
- 53 Franck. (2020). *Under the Influence: Putting Peer Pressure to Work*. Princeton University Press. <https://press.princeton.edu/books/hardcover/9780691193083/under-the-influence>
- 54 Nielsen et al. (2021). *The role of high-socioeconomic-status people in locking in or rapidly reducing energy-driven greenhouse gas emissions*. <https://www.nature.com/articles/s41560-021-00900-y>
- 55 Ibid.
- 56 Ibid.
- 57 Wormbs & Wolrath Söderberg. (2023). *Thinking structures of climate delay: internal deliberations among Swedes with sustainable ambitions*. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10668-023-03618-x>
- 58 UBS Global Wealth Report. (2025). *Global Wealth Report 2025 | UBS Global*. <https://www.ubs.com/global/en/wealthmanagement/insights/global-wealth-report.html>
- 59 Nykvist et al. *Strategier för att åstadkomma en rättvis omställning till ett fossilfritt transportsystem i och utanför Sverige; i Klimatpolitiska rådet. (2025) Social acceptans för klimatpolitik - vad säger forskningen?* <https://www.klimatpolitiskaradet.se/wp-content/uploads/2025/03/socialacceptansforklimatpolitikvadsagerforskningen.pdf>

- 60 Spiro, Fördelningseffekter av klimatpolitik. i Klimatpolitiska rådet. (2025) *Social acceptans för klimatpolitik - vad säger forskningen?* <https://www.klimatpolitiskaradet.se/wp-content/uploads/2025/03/socialacceptansforklimatpolitikvadsagerforskningen.pdf>
- 61 Nykvist et al. Strategier för att åstadkomma en rättvis omställning till ett fossilfritt transportsystem i och utanför Sverige; i Klimatpolitiska rådet. (2025) *Social acceptans för klimatpolitik - vad säger forskningen?* <https://www.klimatpolitiskaradet.se/wp-content/uploads/2025/03/socialacceptansforklimatpolitikvadsagerforskningen.pdf>
- 62 Rätty & Carlsson-Kanyama. (2010). *Energy consumption by gender in some European countries*. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0301421509005977>
- 63 Oxfam Sverige. (2024). *Sveriges ansvar i klimatkrisen. Dödlighet, skördeförluster och ekonomiska förluster orsakat av de rikastes utsläpp*. <https://oxfam.se/sveriges-ansvar-i-klimatkrisen/>
- 64 Naturvårdsverket. (2025). *Sveriges klimatutsläpp ökade med 7 procent under 2024*. <https://www.naturvardsverket.se/om-oss/aktuellt/nyheter-och-pressmeddelanden/2025/juni/sveriges-klimatutslapp-okade-med-7-procent-under-2024/>
- 65 Naturvårdsverket. (2025). *När Sverige de nationella klimatmålen?* <https://www.naturvardsverket.se/amenomraden/klimatomstallningen/sveriges-klimatarbete/nar-sverige-de-nationella-klimatmalen/>
- 66 Klimatpolitiska rådet. (2025). *Klimatpolitiska rådets rapport 2025*. <https://www.klimatpolitiskaradet.se/wp-content/uploads/2025/03/klimatpolitiskaradetsrapport2025.pdf>
- 67 Oxfam. (2025). *Climate Plunder: How a powerful few are locking the world into disaster. Methodology note*. <https://policy-practice.oxfam.org/resources/climate-plunder-how-a-powerful-few-are-locking-the-world-into-disaster-621741/>
- 68 International Court of Justice. (2025). *Obligations of States in respect of Climate Change*. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/187/187-20250723-adv-01-00-en.pdf>
- 69 Schäfer et al. (2024): *Fair Shares in Loss and Damage Finance. Germanwatch, Oxfam Germany, Brot für die Welt, ICCCAD*. https://www.germanwatch.org/sites/default/files/Germanwatch_Fair%20Shares%20in%20L%26D%20Finance.pdf
- 70 Hahn et al. (2022). *Rättvisa koldioxidbudgetar för Sverige*. <https://fairtrans.nu/wp-content/uploads/2023/01/FAIRTRANS-Rapport-1.-Rattvisa-CO2-budgetar-19-december-TH.pdf>
- 71 Carlsson Kanyama and Dunér. (2020). *40% mindre växthusgasutsläpp från konsumtionen här och nu Beräkningar givet ändrad konsumtion av mat, semester och inredning*. <https://www.sustainable-consumption.se/wp-content/uploads/sites/34/2020/09/40-mindre-vaxthusgasutslapp-fran-konsumtionen-har-och-nu.pdf>
- 72 IPCC. (2022). *Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change*. <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg3/>
- 73 Oxfam Sverige. (2023). *Sveriges väg till en jämlik och rättvis klimatomställning*. <https://oxfam.se/wp-content/uploads/2023/11/Oxfam.Sveriges-vag-till-en-jamlik-och-rattvis-klimatomstallning.2023.pdf>
- 74 Oxfam. (2025). *Climate Plunder: How a powerful few are locking the world into disaster. Methodology note*. <https://policy-practice.oxfam.org/resources/climate-plunder-how-a-powerful-few-are-locking-the-world-into-disaster-621741/>
- 75 Kartha et al. (2020). *The Carbon Inequality Era: An Assessment of the Global Distribution of Consumption Emissions Among Individuals from 1990 to 2015 and Beyond*. Stockholm Environment Institute and Oxfam. <https://www.sei.org/publications/the-carbon-inequality-era/>
- 76 Oxfam. (2023). *Climate Equality – A Planet for the 99 %. Methodology note*. <https://policy-practice.oxfam.org/resources/climate-equality-a-planet-for-the-99-621551/>
- 77 Barros & Wilk. (2021). *The outsized carbon footprints of the super-rich. Sustainability: Science, Practice and Policy*, 17(1), 316–322. <https://doi.org/10.1080/15487733.2021.1949847>

- 78 Starr et al. (2023). *Income-based US household carbon footprints (1990–2019) offer new insights on emissions inequality and climate finance*. <https://doi.org/10.1371/journal.pclm.0000190>
- 79 Chancel. (2022). *Global carbon inequality over 1990–2019*. *Nature Sustainability* 5, 931–938. <https://doi.org/10.1038/s41893-022-00955-z>
- 80 Statistikmyndigheten SCB. https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__HE__HE0110__HE0110F/TabVX2DisplnkN/
- 81 Avelino. (2017). *Power in Sustainability Transitions: Analysing power and (dis)empowerment in transformative change towards sustainability*. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/eet.1777>
- 82 Oxfam. (2024). *World's top 1% own more wealth than 95% of humanity, as "the shadow of global oligarchy hangs over UN General Assembly," says Oxfam*. <https://www.oxfam.org/en/press-releases/worlds-top-1-own-more-wealth-95-humanity-shadow-global-oligarchy-hangs-over-un>
- 83 Global Wealth Report 2025. (2025). *Global Wealth Report 2025 | UBS Global*. <https://www.ubs.com/global/en/wealthmanagement/insights/global-wealth-report.html>
- 84 Berglund et al. (2024). *Criminalisation and Repression of Climate and Environmental Protest*. University of Bristol. <https://crecep.blogs.bristol.ac.uk>
- 85 The Guardian. (2023). *How criminalisation is being used to silence climate activists across the world*. <https://www.theguardian.com/environment/2023/oct/12/how-criminalisation-is-being-used-to-silence-climate-activists-across-the-world>
- 86 UN Special Rapporteur on Environmental Defenders under the Aarhus Convention. (2024). *State repression of environmental protest and civil disobedience: a major threat to human rights and democracy*. https://unece.org/sites/default/files/2024-02/UNSR_EnvDefenders_Aarhus_Position_Paper_Civil_Disobedience_EN.pdf
- 87 Berglund. (2025). *The Growing Criminalization of Climate and Environmental Protests*. <https://carnegieendowment.org/research/2025/08/climate-activism-criminalization-environmental-protest?lang=en>
- 88 Dagens Nyheter. (2025). *Hemligt nätverk av klimatengagerade växer inom myndigheter: "Många känner oro"* <https://www.dn.se/sverige/hemligt-natverk-av-klimatengagerade-vaxer-inom-myndigheter-man-ga-kanner-oro/>
- 89 Hudson et al. (2025). *Chilling Effect Overview*. <https://www.thefire.org/research-learn/chilling-effect-overview>
- 90 Naturskyddsföreningen. (2024). *Tre av fyra vill se politik som når klimatmålen*. <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/tre-av-fyra-vill-se-politik-som-nar-klimatmalen/>
- 91 Andre et al. (2024). *Globally representative evidence on the actual and perceived support for climate action*. <http://nature.com/articles/s41558-024-01925-3#Abs1>
- 92 Naturskyddsföreningen. (2024). *Tre av fyra vill se politik som når klimatmålen*. <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/tre-av-fyra-vill-se-politik-som-nar-klimatmalen/>
- 93 Fairtrans. (2025). *Redo för klimatomställning*. <https://fairtrans.nu/wp-content/uploads/2025/06/Rapport-klimatomställning-250616-FINAL.pdf>
- 94 Ibid.
- 95 Ibid.
- 96 Oxfam. (2025). *Climate Plunder: How a powerful few are locking the world into disaster. Methodology note*. <https://policy-practice.oxfam.org/resources/climate-plunder-how-a-powerful-few-are-locking-the-world-into-disaster-621741/>
- 97 Regeringskansliet. (2023). *Näringslivet har blivit den nya miljörelsen*. <https://www.regeringen.se/debattartiklar/2023/06/naringslivet-har-blivit-den-nya-miljorelsen/>

- 98 Oxfam International. (2024). *Inequality Inc.: How corporate power divides our world and the need for a new era of public action*. <https://oi-files-d8-prod.s3.eu-west-2.amazonaws.com/s3fs-public/2024-01/Davos%202024%20Executive%20Summary%20English.pdf>
- 99 Affärsvärlden. (2025). *Hela listan: Sveriges rikaste 2025*. <https://www.affarsvarlden.se/artikel/hela-listan-2025-sveriges-dollarbiljardarer>
- 100 Preem. (2025). *Års- och hållbarhetsredovisning 2024. Omställning pågår En bättre resa mot 2035. För att vi vill, kan och måste*. <https://cms.preem.com/Content/documents/rapporter/hallbarhetsredovisning-ar/2024/preem-ars-hallbarhets-rapport-2024.pdf>
- 101 Naturvårdsverket. (2025). *Sveriges utsläpp och upptag av växthusgaser*. <https://www.naturvardsverket.se/data-och-statistik/klimat/sveriges-utslapp-och-upptag-av-vaxthusgaser/>
- 102 Oxfam. (2025). *Climate Plunder: How a powerful few are locking the world into disaster. Methodology note*. <https://policy-practice.oxfam.org/resources/climate-plunder-how-a-powerful-few-are-locking-the-world-into-disaster-621741/>
- 103 Baserat på S&P Global Trucost Climate Impact Sectors Classification <https://www.spglobal.com/spdji/en/documents/additional-material/trucost-climate-impact-sectors-classification.pdf>
- 104 Oxfam. (2025). *Climate Plunder: How a powerful few are locking the world into disaster. Methodology note*. <https://policy-practice.oxfam.org/resources/climate-plunder-how-a-powerful-few-are-locking-the-world-into-disaster-621741/>
- 105 Ibid.
- 106 Oxfam France. 2021. *Climat: CAC Degrés de trop*. https://www.oxfamfrance.org/app/uploads/2021/03/rapportOXFAM_CACdegresdetrop_VFF.pdf
- 107 SEI, Climate Analytics, E3G, IISD, and UNEP. (2023). *The Production Gap: Phasing down or phasing up? Top fossil fuel producers plan even more extraction despite climate promises*. <https://doi.org/10.51414/sei2023.050>
- 108 International Energy Agency. (2023). *The Oil and Gas Industry in Net Zero Transitions*. <https://iea.blob.core.windows.net/assets/a6e9b926-2349-4bee-856e-4997aab5399f/TheOilandGasIndustryinNetZeroTransitions.pdf>
- 109 Banking on climate chaos. (2025). *Banking on Climate Chaos. Fossil Fuel Finance Report 2025*. https://www.bankingonclimatechaos.org/wp-content/uploads/2025/06/BOCC_2025_FINAL4.pdf
- 110 Statistikmyndigheten SCB. (2025). *Sveriges BNP*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/samhallets-ekonomi/bnp-i-sverige/>
- 111 Med en ungefärlig växelkurs på 10,65 SEK/USD blir 100 miljarder dollar ≈ 1 065 miljarder SEK. 7,9 biljoner SEK = 7 900 miljarder SEK.
- 112 Fair Finance Guide. (2025). *Nya miljardlån till fossilbolag från SEB, Nordea och Danske Bank*. <https://fairfinanceguide.se/sverige/nyheter/2025/nya-miljardlaan-till-fossilbolag-fraan-seb-nordea-och-danske-bank/>
- 113 Fair Finance Guide. (2025). *Nordea backar - vill ge nya lån till klimatvärstingar*. <https://fairfinanceguide.se/sverige/nyheter/2025/nordea-backar-vill-ge-nya-laan-till-klimatvaerstingar/>
- 114 Fair Finance Guide. (2024). *Miljarder av svenskarnas sparpengar går till klimatvärstingar*. <https://fairfinanceguide.se/sverige/nyheter/2024/miljarder-av-svenskarnas-sparpengar-gaar-till-klimatvaerstingar/>
- 115 Ibid.
- 116 Persson & Sundell. (2023). *The Rich Have a Slight Edge: Evidence from Comparative Data on Income-Based Inequality in Policy Congruence*. <https://www.cambridge.org/core/journals/british-journal-of-political-science/article/rich-have-a-slight-edge-evidence-from-comparative-data-on-incomebased-inequality-in-policy-congruence/A09095FC0874B162149014212872BE86>

- 117 Persson (2023). *Who got what they wanted? Investigating the role of institutional agenda setting, costly policies, and status quo bias as explanations to income based unequal responsiveness*. <https://doi.org/10.1080/13501763.2023.2177323>
- 118 CNN. (2025). *The almighty Musk: How the world's richest man became Washington's most powerful bureaucrat*. <https://edition.cnn.com/2025/02/14/politics/elon-musk-most-powerful-bureaucrat-washington>
- 119 Vowles et al. (2024). *Climate Obstruction in Sweden: The Green Welfare State—Both Progressive and Obstructionist*. <https://doi.org/10.1093/oso/9780197762042.003.0005>
- 120 Brulle et al. (2024). *Climate obstruction across Europe*. <https://cssn.org/wp-content/uploads/2024/05/Climate-Obstruction-in-Europe.pdf>
- 121 Hoexter. (2016). *A Pocket Handbook of Soft Climate Denial*. <https://neweconomicperspectives.org/2016/10/pocket-handbook-soft-climate-denial.html>
- 122 Lamb et al. (2020). *Discourses of climate delay*. <https://www.cambridge.org/core/journals/global-sustainability/article/discourses-of-climate-delay/7B11B722E3E3454BB6212378E32985A7>
- 123 SVT. (2013). *Kraftig ökning av lobbyister i Sverige*. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/kraftig-okning-av-lobbyister-i-sverige>
- 124 SOU 2025:25. *Ökad insyn i politiska processer*. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/sta-tens-offentliga-utredningar/2025/05/sou-202552/>
- 125 Europaportalen. (2025). *Sveriges fall i korruptionsindex oroar – nu varnar experterna*. <https://europa-portalen.se/2025/02/sveriges-fall-i-korruptionsindex-oroar-nu-varnar-experterna>
- 126 Supran et al. (2023). *Assessing ExxonMobil's global warming projections*. <https://www.science.org/doi/full/10.1126/science.abk0063>
- 127 The Guardian. (2015). *Two-faced Exxon: the misinformation campaign against its own scientists*. <https://www.theguardian.com/environment/climate-consensus-97-per-cent/2015/nov/25/two-faced-exxon-the-misinformation-campaign-against-its-own-scientists>
- 128 Leippold et al. (2024). *Corporate Climate Lobbying*. *European Corporate Governance Institute Finance*. <https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm/4711812.pdf?abstractid=4711812&mirid=1>
- 129 The Guardian. (2019). *Top oil firms spending millions lobbying to block climate change policies, says report*. <https://www.theguardian.com/business/2019/mar/22/top-oil-firms-spending-millions-lobbying-to-block-climate-change-policies-says-report>
- 130 The Intercept. (2018). *Shell Oil Executive Boasts That His Company Influenced the Paris Agreement*. <https://theintercept.com/2018/12/08/shell-oil-executive-boasts-that-his-company-influenced-the-paris-agreement/>
- 131 Naturskyddsföreningen. (2021). *Frågor och svar om cementproduktion och Cementa*. <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/fragor-och-svar-om-cementa/>
- 132 Aftonbladet. (2022). *Cementas lobbyister är snabba som blixten*. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/kolumnister/a/3EBebP/cementas-lobbyister-ar-snabba-som-blixten>
- 133 Altinget. (2023). *Professorer: Lobbyister och företag sprider myter om svensk miljölagstiftning*. <https://www.altinget.se/artikel/professorer-lobbyister-och-foretag-sprider-myter-om-svensk-miljolagstiftning>
- 134 Greenpeace USA. (2011). *Koch Industries: Secretly Funding the Climate Denial Machine*. <https://www.greenpeace.org/usa/climate/climate-deniers/koch-industries/>
- 135 The Guardian. (2023). *Texas fracking billionaire brothers fuel rightwing media with millions of dollars*. <https://www.theguardian.com/us-news/2023/sep/05/texas-fracking-billionaire-brothers-prageru-daily-wire>
- 136 Mediapart. (2024). *France's far-right has rich backers, and for good reason*. <https://blogs.mediapart.fr/jacobin/blog/080724/france-s-far-right-has-rich-backers-and-good-reason>

- 137 Euronews. (2024). *France's CNews fined for broadcasting climate scepticism unchallenged*. <https://www.euronews.com/green/2024/07/12/frances-cnews-fined-for-broadcasting-climate-scepticism-unchallenged>
- 138 Investor AB. (2025). *Årsredovisning 2024*. <https://www.investorab.com/media/cl3dkvxd/investor-aarsredovisning-2024.pdf>
- 139 Dagens ETC. (2024). *Miljardrekord för Wallenbergs maktbolag: "En lilleputt jämfört med Apple"*. <https://www.etc.se/ekonomi/nytt-rekord-foer-investor-vaerderas-till-900-miljarder>
- 140 SVT. (2025). *Jacob Wallenberg chockades av tullarna – men står fast vid donation*. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/jacob-wallenberg-chockades-av-tullarna-men-star-fast-vid-donation>
- 141 DeSmog. (2023). *Meet the Shadowy Network Vilifying Climate Protestors*. <https://www.desmog.com/2023/09/12/atlas-network-vilifying-climate-protestors/>
- 142 Multinationals Observatory. (2024). *The Koch-funded Atlas Network is also targeting Europe*. <https://multinationales.org/en/investigations/the-atlas-network-france-and-the-eu/>
- 143 Ibid.
- 144 Arbetsvärlden. (2025). *Tankesmedjornas topplista 2024: Knockout för Timbro*. <https://www.arbetsvarlden.se/tankesmedjornas-topplista-2024-knockout-for-timbro/>
- 145 Svenskt Näringsliv. (2025) *Svenskt Näringsliv är näringslivets samlade röst*. https://www.svensktnaringsliv.se/om_oss/
- 146 Arena Opinion. (2022). *Striden om samhällsideerna*. <https://arenaopinion.se/2022/05/24/stri-den-om-samhallsideerna-om-de-svenska-tankesmedjorna/>
- 147 Dagens ETC. (2025). *Svenskt näringsliv skänker rekordbelopp till Timbro*. <https://www.etc.se/inrikes/svenskt-naeringsliv-skaenker-rekordbelopp-till-timbro>
- 148 Arbetsvärlden. (2025). *Tankesmedjornas topplista 2024: Knockout för Timbro*. <https://www.arbetsvarlden.se/tankesmedjornas-topplista-2024-knockout-for-timbro/>
- 149 Timbro. (2025). *Om oss*. <https://timbro.se/om-oss/>
- 150 Nuvarande VD, PM Nilsson, är före detta moderat statssekreterare; föregående VD, Benjamin Dousa (M) är nuvarande bistånds- och utrikeshandelsminister; före detta VD Karin Svanborg-Sjövall(M) är numera statssekreterare hos kulturministern; Statsminister Ulf Kristersson (M) var marknadschef hos Timbro förlag 1995–1998; och justitieminister Gunnar Strömmer (M) var projektledare på Timbro under samma tid. Se även Timbro. (2025). *Vår historia*. <https://timbro.se/om-oss/var-historia/>
- 151 Vowles et al. (2024). *Climate Obstruction in Sweden: The Green Welfare State — Both Progressive and Obstructionist*. <https://doi.org/10.1093/oso/9780197762042.003.0005>
- 152 Ekberg & Pressfeldt. (2022). *A Road to Denial: Climate Change and Neoliberal Thought in Sweden, 1988–2000*, <https://www.cambridge.org/core/journals/contemporary-european-history/article/road-to-denial-climate-change-and-neoliberal-thought-in-sweden-19882000/66D0AAA63B994C7BE-57179A06F79594A>
- 153 Dagens ETC. (2024). *Så köpte oljejätten Exxon inflytande över Moderaternas miljöpolitik*. <https://www.etc.se/story/saa-koepte-oljeaetten-exxon-inflytande-oever-moderaternas-miljoepolitik>
- 154 Supermiljöbloggen. (2024). *Dokumentet som bevisar Timbros band till oljejätten Exxon*. <https://supermiljo-bloggen.se/nyheter/dokumentet-som-bevisar-timbros-band-till-oljejatten-exxon/>
- 155 DagensETC. (2024). *Så köpte oljejätten Exxon inflytande över Moderaternas miljöpolitik*. <https://www.etc.se/story/saa-koepte-oljeaetten-exxon-inflytande-oever-moderaternas-miljoepolitik>
- 156 DagensETC. (2024). *Tidigare Timbro-chefen: "Jag ville ta emot mer pengar från Atlas"*. <https://www.etc.se/inrikes/tidigare-timbro-chefen-jag-ville-ta-emot-mer-pengar-fraan-atlas>

- 157 Citat från Ekvilibrium nr 5, 1998 sid 4: "Temperaturdata från satelliter och väderballonger tyder inte på att det finns någon signifikant uppvärmningstrend"
- 158 Dagens ETC. (2024). *Här gör Pourmokhtari reklam för oljelobbyn i Almedalen*. <https://www.etc.se/inrikes/haer-goer-pourmokhtari-reklam-foer-oljelobbyn-i-almedalen>
- 159 Den nya välfärden. (2024). *November 2024*. <https://dnv.se/wp-content/uploads/2024/11/Den-Nya-Valfardens-tidning-2024.pdf>
- 160 European Parliament. *Lobby groups and transparency*. <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/en/transparency/lobby-groups>
- 161 The Guardian. (2025). *Public affairs firms in Europe enable pollution by lobbying for big oil, says analysis* <https://www.theguardian.com/environment/2025/apr/25/public-affairs-firms-in-europe-enable-pollution-by-lobbying-for-big-oil-says-analysis>
- 162 The Good Lobby. (2025). *Press Release*. <https://www.thegoodlobby.eu/wp-content/uploads/2025/04/PRESS-RELEASE-Decarb.pdf>
- 163 Dagens Industri. (2021). *Spelet bakom miljarderna: Wallenbergs sms räddade SAS – "tror frågan är akut"*. <https://www.di.se/nyheter/spelet-bakom-miljarderna-wallenbergs-sms-raddade-sas-tror-fragan-ar-akut/>
- 164 European Commission. (2020). *State aid: Commission approves €1 billion Danish and Swedish measure to recapitalise SAS*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1488
- 165 Aktuell Hållbarhet. (2021). *"Otydlig kravbild när SAS fick coronastöd"*. <https://www.aktuellhallbarhet.se/alla-nyheter/nyheter/otydlig-kravbild-nar-sas-fick-coronastod/>
- 166 Dagens Industri. (2021). *Spelet bakom miljarderna: Wallenbergs sms räddade SAS – "tror frågan är akut"*. <https://www.di.se/nyheter/spelet-bakom-miljarderna-wallenbergs-sms-raddade-sas-tror-fragan-ar-akut/>
- 167 Swedavia. (2025). *Flygstatistik*. <https://www.swedavia.se/om-swedavia/statistik/>
- 168 Dagens Nyheter. (2023). *DN Debatt. "Medan Kastrup lyfter står Arlanda kvar på marken"*. <https://www.dn.se/debatt/medan-kastrup-lyfter-star-arlanda-kvar-pa-marken/>
- 169 Dagens ETC. (2024). *Pourmokhtari: "Jag vill inte plocka bort flygskatten"*. <https://www.etc.se/klimat-miljo/pourmokhtari-jag-vill-inte-plocka-bort-flygskatten>
- 170 Regeringen. (2024). *Sänkt flygskatt*. <https://www.regeringen.se/contentassets/53a878f6f4054384bb-43e74ffd93b19b/sankt-flygskatt.pdf>
- 171 Dagens Nyheter. (2024). *Ryanair till regeringen: Skrota flygskatten så satsar vi*. <https://www.dn.se/ekonomi/ryanair-till-regeringen-skrota-flygskatten-sa-satsar-vi/>
- 172 Dagens ETC. (2024). *Tidöpartierna slopar flygskatten*. <https://www.etc.se/inrikes/regeringen-och-sverigedemokraterna-slopar-flygskatten>
- 173 Svenskt Näringsliv. (2024). *Remiss av promemorian Sänkt flygskatt*. <https://www.regeringen.se/contentassets/2987dca28eba449884cd84daf98f9110/svenskt-naringsliv.pdf>
- 174 Dagens ETC. (2024). *Från halvering till avskaffande?* <https://www.etc.se/inrikes/fraan-halvering-till-avskaffande>
- 175 Aktuell Hållbarhet. (2024). *Klimatforskare: Regeringen har fel om flygskatten*. <https://www.aktuellhallbarhet.se/energi-och-resurs/transporter/klimatforskare-regeringen-har-fel-om-flygskatten/>
- 176 Mitt i Stockholm. (2024). *BRA lämnar Bromma: "Tror inte flygplatsen överlever"*. <https://www.mitti.se/nyheter/bra-lamnar-bromma-tror-inte-flygplatsen-overlever-6.26.247357.8742f985ed>
- 177 Dagens Nyheter. (2025). *Nästan bara privatflyg kvar på Bromma flygplats: "Åker själv med mops"*. <https://www.dn.se/sverige/nastan-bara-privatflyg-kvar-pa-bromma-flygplats-aker-sjalv-med-mops/>

- 178 Swedavia. (2025) *Flygstatistik*. <https://www.swedavia.se/om-swedavia/statistik/> Totalt antal resenärer 2017: 3 015 023. Totalt antal resenärer 2024: 2 328 633. Det är en relativ minskning på 29 %.
- 179 Järnvägsnyheter.se. (2025). *Tågresandet ökar – inrikesflyget fortsätter minska*. <https://www.jarnvagsnyheter.se/20250219/17163/tagresandet-okar-inrikesflyget-fortsatter-minska>
- 180 Ipsos. (2014). *Earth for All Survey 2024*. https://res.cloudinary.com/dfyeeawiq/images/v1719240296/Earth-for-All-Survey-2024-Sweden-Country-Deck_11149ba59e/Earth-for-All-Survey-2024-Sweden-Country-Deck_11149ba59e.pdf?_i=AA
- 181 Oxfam International. (2025). *Rich polluter profit tax could raise up to US\$400 billion and help drive fossil fuel phase out*. https://oi-files-d8-prod.s3.eu-west-2.amazonaws.com/s3fs-public/2025-06/Oxfam%20Polluter%20profit%20tax%20methodology%20note_2.pdf
- 182 New Economic Foundation, Stay Grounded. (2024). *A Frequent Flying Levy in Europe the Moral, Economic, and Legal Case*. <https://stay-grounded.org/wp-content/uploads/2022/04/Frequent-flying-levy-Europe.pdf>
- 183 Oxfam International. (2025). *Takers not Makers. Oxfam Methodology note. Takers Not Makers: The unjust poverty and unearned wealth of colonialism*
- 184 Oxfam Sverige. (2025). *Fair finance for loss and damage. The case of Latin America and the Caribbean, and Sweden's responsibility*. <https://oxfam.se/wp-content/uploads/2025/04/Rapport-Fair-finance-for-loss-and-damage1.pdf>
- 185 Hickel & Sullivan. (2024). *How much growth is required to achieve good lives for all? Insights from needs-based analysis*. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2452292924000493>